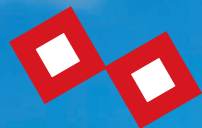

HRVATSKI PLANINAR

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **115**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

7-8

SRPANJ
KOLOVOZ
2023

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschoffset d.o.o., Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
prof. dr. Darko Grundler
Damir Janton
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku
iznosi **19,90 eura (149,94 kuna).**

Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35,00 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 2,00 eura (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (ured.hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

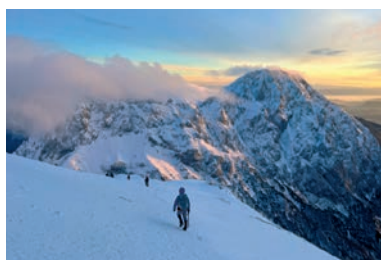
Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

316 35. Skupština HPS-a**325** Kako sam tražeći Vilinu pećinu pronašao (i) velebitsku degeniju!**332** Spektakl na velebitskim kukovima**340** Nimalo grintavi Grintovci

Sadržaj

Članci

- 316 35. Skupština HPS-a**
Davor Rogina
- 325 Kako sam tražeći Vilinu pećinu pronašao (i) velebitsku degeniju!**
Neven Kursar
- 332 Spektakl na velebitskim kukovima**
Željko Brdal
- 340 Nimalo grintavi Grintovci**
Damir Šantek
- 345 Potraga za Svetim Markom**
Frane Medak
- 349 Povratak u budućnost: Od Svobodina doma do Ivanovca**
Antun Ciglenečki

Rubrike

- 353 Planinarske kuće:** Otvoreno planinarsko sklonište i promatračnica za ptice Kremenjak
- 355 Planinarska faleristika:** Značke HPD-a Jastrebarsko (priredio: Vjekoslav Kramberger)
- 357 Nova izdanja:** Zbirka planinarstva i ekspedicionizma grada Karlovca
- 357 Vijesti:** Na Papuku održani Dani hrvatskih planinara, Stota obljetnica utemeljenja HPD-a Bjelašnica 1923 u Sarajevu, Iskustva s radionice o planinarenju s osobama s invaliditetom u Sloveniji, Završena planinarska škola HPD-a Gojzerica u Požegi
- 361 Kalendar akcija**
- 362 Planinarska enigmatika**

Teme broja

Skupština Hrvatskog planinarskog saveza
Otkriće novog staništa velebitske degenije

Naslovnica

Skradski vrh u Gorskom kotaru, foto: Alan Čaplar

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

35. Skupština HPS-a

Skraćeni zapisnik sjednice održane 20. svibnja 2023. u Zagrebu

Predsjednik HPS-a Darko Berljak sazvaao je redovnu izbornu sjednicu Skupštine Hrvatskog planinarskog saveza za subotu 20. svibnja 2023., s početkom u 11:00 sati, u hotelu International u Zagrebu, s predloženim dnevnim redom od 14 točaka.

Uoči sjednice, pozivi na sjednicu Skupštine upućeni su redovnom poštom svim udrugama punopravnim članicama HPS-a, s priloženim evidencijskim listićem za predstavnika svake od njih. Pisani materijali upućeni su 3. svibnja 2023. na službene adrese elektroničke pošte svih punopravnih članica HPS-a na domeni hps.hr.

Popis prisutnih predstavnika udruga članica HPS-a na 35. sjednici Skupštine HPS-a nalazi se u prilogu ovog zapisnika.

1. Otvaranje Skupštine i izbor radnih tijela Skupštine

Skupština počinje u 11:30 sati intoniranjem hrvatske himne »Lijepa naša domovino«. Predsjednik HPS-a **Darko Berljak** pozdravlja prisutne i otvara sjednicu Skupštine te poziva sve okupljene da minutom šutnje odaju počast planinarima preminulima u proteklom razdoblju.

Predsjednik HPS-a **Darko Berljak** predlaže izbor radnih tijela Skupštine u sljedećem sastavu:

- Radno predsjedništvo: **Jadranko Šeper** (HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko) – predsjedavajući, **Ivana Radonić** (HPD Mosor, Split), **Alan Čaplar** (HPD Željezničar, Zagreb)
- Verifikacijska komisija: **Goran Bašić** (PD Dilj gora, Slavonski Brod), **Mario Ripli** (HPD Papuk, Virovitica), **Ivan Šporčić** (PD Gromovača, Otočac)
- Kandidacijska komisija: **Jelena Plišo** (HPD Kapela, Zagreb), **Vera Pauška** (HPD Bilogora, Bjelovar) i **Ivana Tupek** (PD Zagreb, Zagreb)
- Izborna komisija: **Alen Čančarević** (PD Obzova, Krk), **Predrag Radović** (PD Viškovo, Viškovo), **Zoran Milaković** (PD Psnj, Pakrac)

- Zapisničar: **Davor Rogina** (HPD Kunagora, Pregrada)
- Ovjerovitelji zapisnika: **Ivana Ćorić** (HPD Gorščica, Zagreb) i **Rudolf Posavec** (HPD Pliva, Zagreb)

Skupština jednoglasno prihvaća takav sastav radnih tijela Skupštine.

Daljnje vođenje sjednice preuzima izabrano Radno predsjedništvo.

Radno predsjedništvo predlaže usvajanje dnevnog reda od 14 točaka, predloženog u pozivu na sjednicu Skupštine. Predloženi dnevni red usvaja se jednoglasno.

2. Verifikacija predstavnika u Skupštini HPS-a

Goran Bašić (PD Dilj gora, Slavonski Brod) u ime Verifikacijske komisije izvješćuje da na dan sjednice Savez ima 340 punopravnih članica. Sjednici su, prema ovjerenim evidencijskim listićima, pristupila 104 predstavnika te Skupština u skladu sa člankom 32. Statuta HPS-a ima legitimitet za donošenje pravovaljanih odluka. Za donošenje odluka potrebna je natpolovična većina od broja prisutnih predstavnika, odnosno najmanje 53 glasa.

Izvješće Verifikacijske komisije prihvaća se jednoglasno.

3. Programsko izvješće o radu HPS-a u 2022.

Predsjednik Saveza **Darko Berljak** iznosi sažeto izvješće o radu Saveza u protekloj godini, s osvrtom na najvažnija ostvarenja. Pisano izvješće, koje je objavljeno u pisanim materijalima i Hrvatskom planinaru, temelji se na provedbi odluka tijela Saveza koja su donijela plan i program rada za 2022. Planirane su se aktivnosti ostvarivale putem brojnih pojedinačnih akcija, u skladu s odlukama donesenima na sjednicama Izvršnog odbora Saveza i stručnih komisija, uz financijska

Početak sjednice Skupštine HPS-a

ulaganja prema usvojenom financijskom planu. Velik broj aktivnosti provodi se putem mnogobrojnih programskih sadržaja naših stručnih komisija te svakodnevnim obavljanjem svih ostalih poslova u sjedištu Saveza u Zagrebu i na drugim mjestima. Izvješće je sažeta sinteza onoga što su radili Izvršni odbor, dužnosnici, komisije i Ured HPS-a u protekloj godini. Prema planu i programu koji je usvojila Skupština HPS-a, izvedene su brojne akcije u zemlji i inozemstvu.

U svojem izlaganju Berljak iznosi postignuća u cjelokupnom mandatu, proizašla iz kontakata HPS-a s državnim i javnim tijelima. Na inicijativu HPS-a, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja ugradilo je u Pravilnik o jedinstvenom vizualnom identitetu zaštićenih područja odredbu da planinarske putove unutar zaštićenih područja obilježavaju HPS i planinarske udruge članice HPS-a u skladu sa standardima koje utvrđuje HPS. Time se neko državno tijelo prvi put jasno opredijelilo da se planinarski putovi trebaju obilježavati upravo prema standardima koji se u HPS-u primjenjuju već stotinu godina. U tom smo Ministarstvu inicirali i raspisivanje javnog natječaja za izradu projektne dokumentacije za obnovu postojeće planinarske i posjetiteljske infrastrukture u zaštićenim područjima, koje se provodi putem Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Na taj se način stvaraju

preduvjeti za obnovu vrlo važnih domova na Snježniku, Risnjaku, Zavižanu, Visočici, Begovači, Japetiću, Lipi, Strahinjščici, Omanovcu, Mljetu i Brezovcu na Dinari. Nadalje, HPS, kao nositelj projekta, u suradnji s HGSS-om, provodi projekt opremanja planinarskih skloništa, koji se financira pretežito iz sredstava Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja putem Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Obuhvaćeno je ukupno 15 skloništa na Velebitu, Dinari i Biokovu (Rossijevo sklonište, Ograđenica, Skorpovac, Dušice, Visočica, Tatekova koliba, Struge, Kale, »Zlatko Prgin«, Vjetar s Dinare, Pume, Bili cvitak, »Drago Grubač«, Rupe i Sveti Mihovil na Žlabini). S Ministarstvom turizma i sporta surađivalo se na izradi Pravilnika o jedinstvenoj turističkoj infrastrukturi i izradi Strategije razvoja turizma u Republici Hrvatskoj, kojima je sada jasno definirano da je planinarska infrastruktura dio javne turističke infrastrukture i da je HPS-ov Registar planinarskih putova službeni i relevantni izvor podataka o planinarskim putovima u Hrvatskoj. Taj je pravilnik ujedno i uporište za sklopljeni sporazum o dugoročnoj suradnji na uređivanju planinarske infrastrukture i za pribavljeno sufinanciranje za obnovu, uređenje i opremanje planinarskih putova. Potreba za takvim javnim ulaganjem logična je jer planinarski putovi ne služe samo planinarima, kao nekad,

Predsjednik HPS-a Darko Berljak, Izvješće o radu HPS-a

nego sve više i drugim posjetiteljima, koji se o njima ne skrbe, ali podrazumijevaju i očekuju od planinara da se oni i dalje skrbe o prohodnosti i sigurnosti putova. Radi primjene najviših standarda, HPS je izradio detaljan Operativni program upravljanja planinarskom infrastrukturom, kojim su definirani ciljevi, načela, aktivnosti, uvjeti, kriteriji i prioriteti koji se primjenjuju pri upravljanju planinarskom infrastrukturom, a koji je ministarstvima glavno uporište za ulaganja u planinarsku infrastrukturu.

Berljak nadalje navodi da su u Savez u 2022. bile udružene 344 udruge članice. Registrirana su ukupno 23.242 seniora, 7300 mladih i 7965 umirovljenika. Proteklu je godinu HPS završio s ukupno 38.507 članova, što čini 1 % stanovnika Hrvatske. Ističe da Savez ima i vrlo intenzivan stručni rad u komisijama i brojna ostvarenja na svim razinama. Skupština je prošle godine usvojila Deklaraciju o zaštiti i očuvanju hrvatskih planina, u javnosti je sve više prepoznatljiv rad radne skupine za Osobe s invaliditetom u Komisiji za vodiče, izrađena je nova *web*-stranica HPS-a, s više od 50.000 pojedinačnih stranica. Mrežna stranica sadrži uređenu bibliografiju Hrvatskog planinara, interaktivnu kartu i druge sadržaje. Časopis Hrvatski planinar ove godine obilježava 125 godina od početka izlazenja, te je jedan od

najstarijih hrvatskih časopisa i jedan od najstarijih planinarskih časopisa na svijetu. Hrvatska komora arhitekata nagradila je HPS medaljom za inovacije i održivost u arhitekturi za tri planinarska skloništa (sklonište »Miroslav Hirtz« na Bijelim stijenama te skloništa Šugarska duliba i Ždrilo na južnom Velebitu), koja su obnovljena i uređena ulaganjem i zalaganjem HPS-a i planinarskih udruga koje njima upravljaju, a prema projektima i pod vodstvom arhitekta i graditelja Ivana Juretića.

Berljak naglašava da su materijalno i financijsko poslovanje tijekom proteklih godina bili u skladu s propisima, podsjeća da se sljedeće godine obilježava 150. obljetnica organiziranoga hrvatskog planinarstva te da ćemo nagodinu biti domaćini Skupštini EUMA-e, koja će se održati u Nacionalnom parku Paklenica. Na kraju zahvaljuje dopredsjednici, predsjedniku i članovima Izvršnog odbora, Nadzornom odboru, Uredu HPS-a, komisijama, udrugama i svima koji su pridonijeli dobrim rezultatima.

Radno predsjedništvo daje Programsko izvješće na usvajanje te se ono prihvaća sa 104 glasa »za«. Utvrđuje se da je Programsko izvješće prihvaćeno jednoglasno.

4. Financijsko izvješće HPS-a za 2022. godinu

Glavni tajnik HPS-a **Alan Čaplar** daje sažetak financijskog izvještaja za 2022., koji su udruge članice HPS-a u pisanom obliku dobile u pisanim materijalima. Navodi kako su Financijskim planom koji je usvojen 2021., na 33. sjednici Skupštine, bili planirani uravnoteženi prihodi i rashodi u iznosu od 2.100.000 kuna. Ukupan ostvaren prihod bio je 2.931.773,49 kuna, odnosno 39,6 % veći od planiranoga, a ukupan rashod bio je 2.342.366,88 kuna, odnosno 11,5 % veći u odnosu na Financijski plan. Ukupan saldo poslovanja u lanjskoj godini bio je 589.406,61 kuna. Na nerazmjer između planiranih i ostvarenih prihoda i rashoda najviše je utjecalo odobrenje i uplata sredstava Ministarstva turizma i sporta za provedbu projekta »Sigurna i održiva planinarska infrastruktura« u prosincu 2022., a koja nisu mogla biti planirana u vrijeme donošenja Financijskog plana HPS-a za 2022. Navedena sredstva, pribavljena

za projekt koji se provodi u 2022. i 2023., mogu se utrošiti strogo namjenski za aktivnosti navedene u Ugovoru o provedbi projekta, sklopljenom između Ministarstva turizma i sporta i HPS-a. Na povećanje prihoda i rashoda također su utjecala i sredstva projekta i uređenja planinarskog skloništa na Učki. Čaplar ističe da su sredstva Hrvatskog olimpijskog odbora za redovne programe HPS-a u planinarstvu ostvarena u 98,4 % iznosa, po čemu se HPS ubraja među nacionalne saveze s najvišom stopom realizacije u HOO-u. Navodi da je Savez redovito plaćao sve svoje obveze i nema dugova prema dobavljačima, a akumulirana financijska sredstva stabilna su pričuva za ulaganja u sljedećem financijskom razdoblju te omogućuju da se unatoč inflaciji ne povećava cijena članskih markica i pretplate na Hrvatski planinar, a da se pritom ne umanjuje broj i opseg aktivnosti. Istaknuo je da nas je uplata sredstava Ministarstva turizma i sporta krajem 2022. obvezala na revizijski uvid u financijsko izvješće, koji je proveo neovisni revizor, te da je provedenom provjerom utvrđeno kako izvješće pruža objektivnu i realnu sliku financijskog poslovanja i poslovanja u skladu sa Zakonom o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija. HPS je također obveznik obračuna i plaćanja poreza na dobit za gospodarske djelatnosti koje se obavljaju unutar Saveza, te je za 2022. izvršena uplata poreza na dobit u iznosu od 17.185,00 kuna.

Čaplar poziva sve udruge članice da također posluju u skladu s propisima i da redovito podmiruju račune za preuzete članske markice, iz kojih se financira stručni rad Komisija, podmiruje trošak police osiguranja članstva od posljedica nesretnog slučaja pri planinarenju, ulaže u planinarsku infrastrukturu i drugo.

Radno predsjedništvo daje na glasovanje izneseno Financijsko izvješće HPS-a za 2022. Izvješće se prihvaća sa 104 glasa »za«. Utvrđuje se da je financijsko izvješće za 2022. jednoglasno prihvaćeno.

5. Izvješće Nadzornog odbora HPS-a

Članica Nadzornog odbora **Božena Kralj Vrsalović** podnosi izvješće o radu toga tijela u razdoblju od posljednje sjednice Skupštine. Članovi Nadzornog odbora redovito su pratili

rad Izvršnog odbora i drugih tijela Saveza. Detaljno izvješće Nadzornog odbora poslano je članicama Saveza u skupštinskim materijalima, gdje su opisani nadzor materijalnog i financijskog poslovanja HPS-a, provedbe programa, rad tijela i stručnih službi te kako su se primjenjivali opći i organizacijski akti, zaključci Skupštine i Izvršnog odbora te drugih radnih tijela, komisija i odbora. Napominje da su svi odnosi između dužnosnika, tijela i zaposlenika HPS-a bili kolegijalni, korektni i usmjereni na postizanje što boljih rezultata, te ističe da su članovi Nadzornog odbora bili redovito prisutni na sastancima Izvršnog odbora. Rad Saveza bio je usklađen sa zakonima, Statutom i drugim aktima HPS-a. Nadzorni odbor ocjenjuje rad Saveza uspješnim.

Izvješće Nadzornog odbora Skupština prihvaća sa 104 glasa »za«. Utvrđuje se da je izvješće o radu Nadzornog odbora prihvaćeno jednoglasno.

6. Izvješće Suda časti HPS-a

Predsjedavajući Radnog predsjedništva Jadranko Šeper navodi da se pisano izvješće Suda časti nalazi u pisanim materijalima. Budući da nije bilo postupaka, Radno predsjedništvo predlaže da se pisano izvješće usvoji u predloženom obliku.

Izvješće Suda časti prihvaća se sa 104 glasa »za«. Utvrđuje se da je izvješće Suda časti jednoglasno prihvaćeno.

7. Razrješenje predsjednika HPS-a, dopredsjednika HPS-a, predsjednika i članova Izvršnog odbora, Nadzornog odbora i Suda časti

Radno predsjedništvo izvješćuje da su usvojena sva potrebna izvješća i da 1. lipnja istječe mandat tijelima i dužnosnicima Saveza te su time ispunjeni uvjeti da se pristupi razrješenju predsjednika i dopredsjednice Saveza te članova Izvršnoga i Nadzornog odbora te Suda časti.

Prije razrješenja, predsjednik HPS-a **Darko Berljak** i dopredsjednica HPS-a **Jadranka Čoklica** dosadašnjem predsjedniku Izvršnog odbora HPS-a **Darku Grundleru** uručuju umjetničku sliku kao dar u znak zahvalnosti za uspješan rad na čelu Izvršnog odbora.

Dosadašnji predsjednik Izvršnog odbora **Darko Grundler** kratko se obraća prisutnima,

Redovna izborna sjednica Skupštine HPS-a 20. svibnja

zahvaljuje na potpori i suradnji dosadašnjim članovima Izvršnog odbora, predsjedniku Berljaku, dopredsjednici Čoklici, glavnom tajniku Čaplaru te svima koji su pomogli u radu u proteklom mandatu.

Predsjedavajući zahvaljuje cjelokupnom vodstvu HPS-a na dosadašnjem uspješnom radu i rezultatima te poziva da se glasovanjem donese odluka o razrješenju tijela i dužnosnika Saveza. Predložena odluka o razrješenju prihvaća se sa 104 glasa »za« (jednoglasno).

8. Izbor predsjednika HPS-a, dopredsjednika HPS-a, predsjednika Izvršnog odbora, članova Nadzornog odbora i članova Suda časti

Radno predsjedništvo objašnjava postupak izbora predsjednika i dopredsjednika Saveza, predsjednika Izvršnog odbora, članova Nadzornog odbora te članova Suda časti i njihovih zamjenika. Podsjeća također da su zadaće i odgovornosti dužnosnika i tijela Saveza definirane Statutom HPS-a i da pri izboru treba voditi računa o tome koje osobe u sljedećem mandatu mogu najbolje izvršavati te zadaće na dobrobit HPS-a.

U ime Kandidacijske komisije, Jelena Plišo izvješćuje o pristiglim kandidaturama za dužnosti

u HPS-u. Za dužnost predsjednika HPS-a predložen je **Darko Berljak**, kandidat PDS-a Velebit, Zagreb i kandidat Izvršnog odbora HPS-a. Za dužnost dopredsjednika predloženo je dvoje kandidata: **Jadranka Čoklica**, kandidatkinja PD-a Ravna gora, Varaždin i kandidatkinja Izvršnog odbora HPS-a, te **Marin Perković**, kandidat PD-a Mljet, Goveđari. Za predsjednika Izvršnog odbora predložen je **Igor Eterović**, kandidat PD-a Opatija, Opatija. Za članove Nadzornog odbora predloženo je pet kandidata: **Božena Kralj Vrsalović**, HPD Željezničar, Zagreb, **Mrvoje Kraljević**, PDS Velebit, Zagreb, **Mladen Mavrin**, PD Bundek, Mursko Središće, **Vladimir Novak**, HPD Japetić, Samobor i **Goran Zdražil**, HPD Kapela, Zagreb. Za članove Suda časti predloženi su **Ljerkar Armano**, PD Naftaplin, Zagreb, **Igor Eškinja**, PD Opatija, Opatija, **Višnja Krznarić**, PD Škamnica, Brinje, **Dražen Lovreček**, HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko, **Vladimir Rojnić**, PD Glas Istre, Pula i **Veljko Ujević**, HPD Imotski, Imotski.

Kandidat za predsjednika Izvršnog odbora **Igor Eterović** ukratko predstavlja motive kandidature i svoj prijedlog sastava Izvršnog odbora (članovi: **Aida Barišić**, **Goran Bašić**, **Patricija Jedrečić**, **Ivana Radonić**, **Bojan Rafaj**, **Mario**

Ripli, Davor Rogina, Sanja Smolčić, Bruno Turina i Sonja Vršić.

Kandidati za dopredsjednika **Jadranka Čoklica** i **Marin Perković** te kandidat za predsjednika Saveza **Darko Berljak** predstavljaju svoje motive za rad u Savezu u sljedećem mandatnom razdoblju.

Nakon iznesenih kandidatura i predstavljanja kandidata Radno predsjedništvo poziva predstavnike u Skupštini da pristupe glasovanju te u 12:38 sati određuje stanku od 15 minuta radi glasovanja.

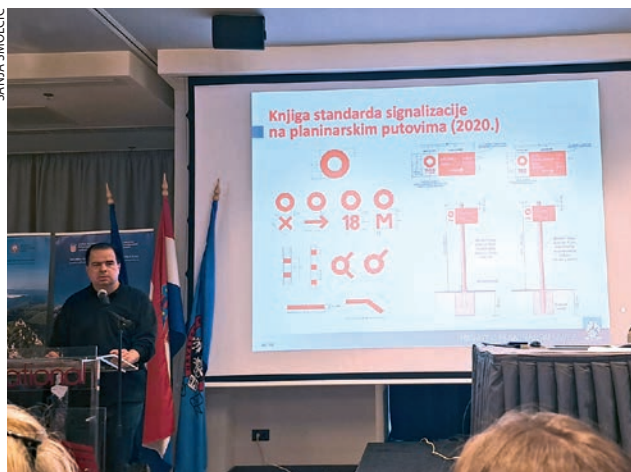
Skupština nastavlja s radom u 13 sati.

Predsjedavajući Radnog predsjedništva upoznaje prisutne da će se rad nastaviti sljedećom točkom dnevnog reda, a da će se rezultati glasovanja objaviti nakon prebrojavanja glasačkih listića.

9. Informacije o projektu uređenja planinarske infrastrukture

Nakon stanke, voditelj projekta »Sigurna i održiva planinarska infrastruktura« i glavni tajnik HPS-a **Alan Čaplar** iznosi informativni pregled o stanju i statusu planinarskih putova i objekata, navodeći glavne izazove, ostvarenja i smjernice za daljnje upravljanje. Podsjeća da je pri kraju izrada projektne dokumentacije za obnovu postojeće posjetiteljske i planinarske infrastrukture i da se s HGSS-om provodi projekt opremanja 15 planinarskih skloništa, da je provedena opsežna analiza i donesen Operativni program upravljanja planinarskom infrastrukturom u Republici Hrvatskoj, kojim su utvrđeni ciljevi, načela, aktivnosti, uvjeti, kriteriji i prioriteti koji se primjenjuju pri upravljanju planinarskom infrastrukturom. U 2022. sklopljen je s Ministarstvom turizma i sporta sporazum o dugoročnoj suradnji na uređenju planinarske infrastrukture te ugovor o provedbi projekta »Sigurna i održiva planinarska infrastruktura«, kojim su osigurana sredstva za uređivanje planinarskih putova i objekata u skladu s iskazima potreba planinarskih udruga članica HPS-a. Uz navedeno, Savez redovito provodi natječaj za potporu obnovi, održavanju i izgradnji planinarskih objekata te stalno povećava ulaganja i potporu za planinarske objekte. U izlaganju su također sažeto predstavljeni uvjeti

SANJA SMOLČIĆ

Glavni tajnik HPS-a Alan Čaplar, predstavljanje projekta uređenja planinarske infrastrukture

projekta, kao i operativne smjernice za prikupljanje podataka, rad na terenu i izvješćivanje.

Čaplar na kraju ističe da su glavna uporišta pri pribavljanju financijskih sredstava bili naš dobro uređen Registar planinarskih putova te usvojena Knjiga standarda signalizacije na planinarskim putovima, koja sadrži skup vizualnih oznaka, pravila i standardnih smjernica za obilježavanje planinarskih putova, a kojima je utvrđena i potvrđena planinarska markacija koju planinari sustavno upotrebljavaju već stotinu godina.

10. Izmjene i dopune Financijskog plana HPS-a za 2023.

U pisanim je materijalima upućen prijedlog izmjena i dopuna Financijskog plana za 2023., a Skupštini ga sažeto predstavlja glavni tajnik **Alan Čaplar**.

Čaplar navodi da je, imajući u vidu potrebu da se za planinare osigura najveća moguća sigurnost pri kretanju i boravku u hrvatskim planinama, HPS u 2022. pripremio opsežan projekt »Sigurna i održiva planinarska infrastruktura«, s troškovnikom i Planom upravljanja planinarskom infrastrukturom, kojim se omogućavaju ulaganja u obnovu i održavanje infrastrukture. Na temelju toga projekta, troškovnika i danih obrazloženja, za provedbu aktivnosti Ministarstvo turizma i sporta odobrilo je u prosincu 2022. sredstva u iznosu od 428.694,67 eura. Primitkom namjen- skih sredstava od Ministarstva turizma i sporta

na račun HPS-a znatnije se povećala prihodovna strana proračuna u odnosu na očekivane i planirane iznose, zbog čega treba uskladiti rashode s potrebama plaćanja odobrenih projektnih aktivnosti. Slijedom toga, povećanja u Financijskom planu odnose se na prihodovnu stavku Prihoda iz državnog proračuna, a na rashodovnoj strani na stavke za nabavu građe, materijala, alata i pribora za planinarske putove i objekte, rashode vezane uz financiranje neprofitnih organizacija, ugovore o djelu, putne i prijevozne troškove, usluge, rad zaposlenika i druge opravdane troškove prema prihvaćenom troškovniku projekta »Sigurna i održiva planinarska infrastruktura«. Zbog ulaska HPS-a u popis obveznika primjene Zakona o javnoj nabavi i popis obveznika revizijskog uvida, u Financijskom su planu uvećane i stavke rashoda koje se odnose na usluge povezane s provedbom tih obveza. Prema uputi HOO-a upućenoj svim nacionalnim sportskim savezima u siječnju 2023., doznake sredstava za administrativne naknade i redovne programe nacionalnih sportskih saveza trebaju se računovodstveno knjižiti u računovodstvenoj skupini 37 umjesto u skupini 35, pa su prihodi koji se ostvaruju od HOO-a preraspodijeljeni prema toj uputi na odgovarajuće pozicije u Financijskom planu.

Povećanje na prihodovnoj strani Financijskog plana uravnoteženo je s povećanjem na rashodovnoj strani (400.000 eura), pa razlika između planiranih prihoda i rashoda u Planu rezultata poslovanja ostaje jednaka. Planirano je 738.443 eura prihoda i 784.896 eura rashoda.

Prijedlog izmjena i dopuna Financijskog plana daje se Skupštini na usvajanje te ga Skupština usvaja sa 102 glasa »za«, uz 2 suzdržana glasa. Utvrđuje se da su izmjene i dopune Financijskog plana za 2023. prihvaćene većinom glasova.

11. Program rada HPS-a za 2024.

Predsjedavajući Radnog predsjedništva Jadranko Šeper izvješćuje da je Izvršni odbor HPS-a, kao tijelo koje sukladno članku 39. Statuta HPS-a utvrđuje prijedlog programa rada Saveza, pripremio prijedlog Programa rada Saveza za 2024.

Program rada sažeto predstavlja **Darko Grundler**. Navodi da je program utemeljen na ciljevima Saveza utvrđenima člankom 14. Statuta

HPS-a te je usmjeren na razvoj svih djelatnosti navedenih u članku 16. Statuta HPS-a. Izvršni odbor posebno je vodio računa o tome da program bude usklađen sa Strategijom razvoja hrvatskog planinarstva 2015. – 2025., koju je na sjednici 2015. donijela Skupština, a također i s potrebama iskazanima tijekom rada tijela, komisija i udruga u HPS-u. Program koji je za Skupštinu pripremio Izvršni odbor sadrži cjeline u kojima su detaljno razrađene organizacijske zadaće i zadaće stručnih komisija Saveza. U okviru organizacijskih zadaća, djelovat će se na razvoju članstva, planinarske infrastrukture, promidžbi, skrbi za sigurnost u planinama, unaprjeđenju rada tijela i komisija HPS-a te na intenzivnoj suradnji s udrugama članicama HPS-a na rješavanju pitanja od njihova interesa. Nadalje, u programu su definirani i način razvijanja odnosa s ustanovama izvan HPS-a, smjernice za stabilno financijsko poslovanje i za rad Ureda HPS-a. U cjelini koja se odnosi na programske zadaće u stručnim djelatnostima zadane su konkretne zadaće i ostvarenja koja treba postići radom stručnih komisija. I u sljedećem će razdoblju biti posebno važna skrb za planinarske putove i objekte. Kvalitetnom suradnjom s Ministarstvom turizma i sporta i Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja osigurana su sredstva za znatnija ulaganja u planinarske putove i objekte, što ujedno i obvezuje cijeli HPS i sve planinarske udruge da angažirano izvršavaju svoje zadaće na uređenju i unaprjeđenju planinarske infrastrukture.

Radno predsjedništvo poziva predstavnike u Skupštini da se glasovanjem izjasne o predloženom Programu rada HPS-a za 2024. Program rada prihvaća se sa 104 glasa »za«. Utvrđuje se da je Program rada HPS-a za 2024. jednoglasno prihvaćen.

12. Financijski plan HPS-a za 2024.

Glavni tajnik HPS-a **Alan Čaplar** sažeto predstavlja prijedlog godišnjeg financijskog plana Saveza za 2024., koji su predstavnici u Skupštini dobili u pisanim materijalima za sjednicu. Financijski plan za 2024. napravljen je prema uputama propisanim Pravilnikom o sustavu financijskog upravljanja i kontrola te izradi i izvršavanju financijskih planova neprofitnih

organizacija. Za sljedeću se godinu planiraju prihodi od 780.000 eura, a rashodi od 830.000 eura. Povećanje većim dijelom proizlazi iz stalnog povećanja prihoda od članarina, prodaje literature i školarina za tečajeve kojima je HPS organizator, no najveća povećanja prihoda planirana su na pozicijama namjenskih donacija od projekata uređenja planinarske infrastrukture. Dodatno, ako bude prihvaćen međunarodni projekt Erasmus+, na koji je HPS aplicirao zajedno s europskim partnerima, mogu se očekivati i veći prihodi i rashodi za te namjene. Najveća povećanja rashoda planirana su na pozicijama koja se odnose na ulaganja u planinarsku infrastrukturu, školovanje, stručni rad komisija i aktivnosti obilježavanja 150. obljetnice hrvatskog planinarstva u 2024. Povećanjem sredstava za aktivnosti stručnih komisija, osim redovite potpore, omogućit će se dodatna ulaganja u unaprjeđenje infrastrukture i razvoj stručnih djelatnosti Saveza. Predviđeno je da se radi povišenja troškova i važnih akcija koristi dio sredstava akumuliranih u prethodnim godinama.

Na svim razinama vodit će se računa o tome da se sredstva ulažu strogo namjenski i usklađeno s godišnjim financijskim planom. Čaplar posebno ističe da će se nastaviti i povećati ulaganja u obnovu i održavanje planinarske infrastrukture.

Financijski se plan daje Skupštini na usvajanje te ga Skupština usvaja sa 103 glasa »za«, uz 1 suzdržan glas. Utvrđuje se da je Financijski plan za 2024. prihvaćen većinom glasova.

14. Pitanja i prijedlozi

Za raspravu po ovoj točki prijavilo se šestoro predstavnika.

Emilija Gotlibović (PD Zanatlija, Osijek) poziva planinarske udruge na sudjelovanje na prvom Susretu malih planinara Hrvatske, koji će biti održan 23. rujna 2023. u Brodskom Drenovcu, a namijenjen je djeci uzrasta do 15 godina.

Višeslav Turković (HPD Gojzerica, Požega) odustao je od rasprave.

Ivana Eterović (PD Opatija, Opatija) iznosi prijedlog da se putem Komisije za promidžbu i izdavaštvo u sljedećem razdoblju osmisli i pripremi poziv za potporu pripreme i tiska

planinarske literature (monografija o radu udruga i slično).

Damir Pavlek (PŠK Trešnjevka-Monter, Zagreb) iznosi mišljenje da je 2020. bilo nepravilnosti prilikom uređenja međusobnih prava na planinarski dom »Boris Farkaš« u Sekulićima te je za Izvršni odbor pripremio pisani podnesak koji uručuje zapisničaru.

U ime Komisije za planinarske objekte, **Vladimir Novak** obavješćuje prisutne da se radi o objektu koji je u vlasništvu HPS-a te da se sada, na sjednici Skupštine, bez izvršenog uvida u pisani podnesak, ne može dati cjelovit odgovor. Komisija će na temelju zaprimljenog podneska utvrditi o čemu se radi te će Izvršnom odboru dostaviti mišljenje i prijedlog radi donošenja odgovarajuće odluke u korist svih planinara.

Branko Štivić (HPD Sokolovac, Požega) predstavlja program Dana planinara, koji se 3. i 4. lipnja 2023. održavaju na Papuku u Velikoj, te poziva planinarske udruge da se odazovu u što većem broju.

Nada Razumović (HPD Vidim, Kutjevo) ukazuje na to da je planinarsko društvo suočeno sa smanjenjem broja članova te poziva da im se dodijeli veća financijska potpora za planinarsku infrastrukturu.

(8.) Objava rezultata izbora – nastavak točke 8. nakon obrade rezultata

Pošto je Izborna komisija obavijestila Radno predsjedništvo da su prebrojeni svi glasovi, nastavlja se s točkom 8. dnevnog reda.

U ime Izborne komisije izvješće o provedenim izborima podnosi **Alen Čančarević** (PD Obzova, Krk). Izvješćuje da su glasovanju pristupila 102 predstavnika u Skupštini te objavljuje rezultate glasovanja:

- Za predsjednika: **Darko Berljak** 101 glas,
- Za dopredsjednika: **Jadranka Čoklica** 66 glasova, **Marin Perković** 35 glasova,
- Za predsjednika Izvršnog odbora **Igor Eterović** 99 glasova,
- Za članove Nadzornog odbora: **Božena Kralj Vrsalović** 100 glasova, **Hrvoje Kraljević** 100 glasova, **Mladen Mavrin** 101 glas, **Vladimir Novak** 99 glasova i **Goran Zadražil** 98 glasova.

Predstavnici planinarskih udruga članica HPS-a

- Za članove Suda časti: **Ljerka Armano** 84 glasa, **Igor Eškinja** 39 glasova, **Višnja Krznarić** 77 glasova, **Dražen Lovreček** 33 glasa, **Vladimir Rojnić** 41 glas i **Veljko Ujević** 35 glasova.

Utvrđuje se da je za predsjednika Saveza izabran **Darko Berljak**, za dopredsjednicu **Jadranka Čoklica**, za predsjednika Izvršnog odbora **Igor Eterović**, za članove Izvršnog odbora prema njegovom prijedlogu **Aida Barišić**, **Goran Bašić**, **Patricija Jedrečić**, **Ivana Radonić**, **Bojan Rafaj**, **Mario Ripli**, **Davor Rogina**, **Sanja Smolčić**, **Bruno Turina** i **Sonja Vršić**. Za članove Nadzornog odbora izabrani su **Božena Kralj Vrsalović**, **Hrvoje Kraljević**, **Mladen Mavrin**, **Vladimir Novak** i **Goran Zadražil**. Za članove Suda časti izabrani su **Ljerka Armano**, **Višnja Krznarić** i **Vladimir Rojnić**, a za zamjenike članova **Igor Eškinja**, **Dražen Lovreček** i **Veljko Ujević**.

Radno predsjedništvo predlaže da se usvoji izvješće Izborne komisije i na temelju rezultata izbora donese odluka o imenovanju dužnosnika i tijela Saveza. Predložena odluka prihvaća se jednoglasno sa 104 glasa »za«. Predsjedavajući Radnog predsjedništva **Jadranko Šeper** čestita svima izabranima i želi uspješan rad u sljedećem mandatnom razdoblju.

13. Imenovanje osoba ovlaštenih za zastupanje HPS-a prema člancima 7. i 29. Statuta HPS-a

Radno predsjedništvo poziva da se temeljem članaka 7. i 29. Statuta HPS-a donese odluka o imenovanju osoba ovlaštenih za zastupanje Saveza. Prema Statutu, to su predsjednik Saveza, dopredsjednik Saveza, predsjednik Izvršnog odbora i glavni tajnik Saveza.

Skupština donosi odluku o imenovanju **Darka Berljaka**, **Jadranske Čoklice** i **Igora Eterovića**, uz glavnog tajnika HPS-a **Alana Čaplara**, osobama ovlaštenima za zastupanje Saveza. Odluka je donesena jednoglasno sa 104 glasa »za«.

Nakraju, predsjedavajući Radnog predsjedništva poziva novoizabranog predsjednika Izvršnog odbora **Igora Eterovića** da se obrati Skupštini. Eterović se zahvaljuje na potpori i predstavlja članove Izvršnog odbora koji su osobno prisutni na sjednici. Prisutnima se također obraća i izabrani predsjednik HPS-a **Darko Berljak**. Zahvaljuje na izboru, čestita svima izabranima te sve poziva na suradnju i nastavak rada u sljedećem razdoblju.

Na kraju sjednice Radno predsjedništvo još jednom poziva članstvo na Dane hrvatskih planinara na Papuku, koji će se održati 3. i 4. lipnja u organizaciji HPD-a Sokolovac iz Požege i HPS-a.

Sjednica Skupštine završena je u 14:15 sati.

Zapisničar: **Davor Rogina**

Ovjerovitelji: **Ivana Ćorić** i **Rudolf Posavec**

Kako sam tražeći Vilinu pećinu pronašao (i) velebitsku degeniju!

Neven Kursar, Šibenik

Brojnim su planinarima najdraži dio planinarenja grebenske ture, i to po nepošumljenim planinskim grebenima, jer gotovo tijekom cijelog pohoda mogu uživati u nesmetanim vidicima. Ako je još tlo na njima pretežno travnato, užitek je potpun. Velika većina planina u južnoj Hrvatskoj omogućuje planinarskim sladokuscima upravo takvo planinarenje, a Velebit, najduža hrvatska planina, pruža u tom pogledu i najviše mogućnosti. Ipak, razumljivo je da često, naročito na grebenima blizu mora, kamen prevladava nad travom, jer ipak se radi o krševitim Dinaridima.

Uz najpoznatiji grebenski put na južnom Velebitu, koji povezuje najviše velebitske vrhove, a ujedno je i dio Velebitskoga planinarskog puta, u tom dijelu Velebita postoje još brojni grebeni koji spajaju po nekoliko istaknutih vrhova. Iako je tek poneki označen planinarskim oznakama, kretanje njima ne iziskuje posebne orijentacijske i tehničke vještine. Najteži je većinom sam prilaz do njih, te povratak. Izdvojio bih pretežito travnat greben od Smiljanića vrha (1555 m) do Badnja (1638 m), koji spaja Golovrhe i Badanjske vrhove, zatim travnato-kamenit greben Višerujne iznad Velikog Rujna, koji se

Grebenski odbor za doček

NEVEN KURSAR

Visočica, Seline, Jelovac (Čelovac), Kozjak, Kriva kosa

proteže od Ribničkih vrata do prijevoja Buljme (1394 m) povezujući Koroviju (1500 m), Debelo brdo (1633 m) i Tadinu glavicu (1494 m), te travnat greben Samara, koji povezuje prijevoj Samar s Velikom poljanom (Ravni Samar), a preko kojeg vodi novi markirani put Šugarska duliba – Visočica.

Uz navedene, jedan od meni najdražih jest kamenit greben koji se proteže od Jelovačkih do Ribničkih vrata, na kojem su najistaknutiji vrhovi Bobički kuk (1439 m), Vilin kuk (1401 m), Buljma (1418 m) i Čelopek (1415 m). Planinarenje po tom grebenu omogućuje nezaboravne vidike na sve strane. I dok se pod nama prema primorskoj

Dolac Plan ispod Kozjaka – u pozadini Badanjski vrhovi i Babin vrh

strani redaju predivni dolci Medeni, Duboki i Malo Rujno sa svojim Pričatrnja poljem i Zavratom, te Veliko Rujno, ništa manje nisu atraktivni vidici na ličku stranu, odnosno još dublje u planinu. Ipak, za potpuno uživanje u vidicima na suprotnu stranu, na čarobne krajolike središnjeg bila toga dijela južnog Velebita, treba se popeti na obližnje vrhove Golić (istočni vrh, 1451 m) i Krivu kosu (1500 m). S Golića je posebno lijep vidik na vrhove Siljak (1491 m), Visočicu (1619) i Kozjak (1572 m) te crnogoricom obraslu Dupljinu, dok su s Krive kose najdojmljiviji obližnji Kozjak, dolac Plan te Bobički kuk i Golić (istočni vrh). Iako su njegovu šumovitu sjevernu padinu prije petnaestak godina poharali požar i orkanski vjetar, priroda se u međuvremenu postupno oporavila, tako da su zahvaljujući porastu mlade šume gotovo potpuno nestali sablasni prizori porušenih stabala.

Kondicijski spremniji planinar može proći tim grebenom u jednom danu, no za pravi užitek i bolje upoznavanje s detaljima poželjnije je napraviti nekoliko pohoda po pojedinim njegovim odsječcima te usput obići njegovu (sjevernu) okolicu. Naime, budući da se tijekom te cjelodnevne ture od vrha do vrha po čitavoj dužini grebena moramo više puta spuštati pa odmah potom uspinjati, hodanje je najčešće, kako bi rekli naši Zagorci: »po lojtrici gor, pa po lojtrici dol«. Na taj se način tijelo brže umara te nam zbog veće pozornosti usmjerene na kretanje (mjestimično teškim) kamenitim terenom, mogu promaknuti mnogi zanimljivi detalji.

U blizini grebena ima više vrlo lijepih lokaliteta, koji zavrjeđuju obilazak, a ovom ću prigodom, uz već spomenute vidikovce, istaknuti gotovo potpuno pošumljen Štrbića dolac podno istočnoga vrha Golića te bajkovit dolac Plan podno Kozjaka. S grebena je do njih najlakše doći s Loma, odnosno prijevoja između Bobičkoga i Vilinoga kuka. Hoda se otprilike 30 – 45 minuta kroz šumu i bez staze, ali planinarima koji su vješti u orijentaciji neće ih biti teško pronaći. S druge strane i na samom grebenu može se naići na neopisive ljepote. Meni su naročito draga dva takva bisera, i to izvor Bobika, koji se nalazi sjeverozapadno, podno Bobičkoga kuka, te planinarima manje poznat Vilin kuk, točnije jugozapadno, »rupičasto« podnožje njegove kamene

Dolac Plan ispod Kozjaka

Ulaz Viline pećine u Vilinom kuku

krune, s brojnim polušpiljama i jednom pravom, i to »Vilinom« pećinom.

Upravo mi je potraga za njom donijela nezaboravan planinarski doživljaj, jer ne samo što sam pronašao vilinsko boravište, već me je velebitska

vila nagradila nesvakidašnjim istraživačkim dodatkom, svojevrsnim planinarskim »glavnim zgoditkom«. Ali, počnimo otpočetka!

Pošto sam se prethodno dvaput popeo na Vilin kuk, zaintrigirao me je navod podgorskih

Otvor Viline pećine

Impresivan ulaz u polupećinu-okapnicu u Vilinom kuku

kazivača Dare Babac, Petra Bapca i Ilije Prodana iz Tribanj-Šibuljine, koji su etnologinji i poznatoj istraživačici velebitske kulturne baštine Mirjani Trošelj rekli da u Vilinom kuku postoji špilja u kojoj su nekada boravile vile. Naime, po njihovim riječima, na vrhu toga kuka »...ima jedna velka pećina i kamenca s vodon di su vile živle, u nju stane pedeset ljudi. U njoj su čobani nalazili vilinske stvari: drvene žlice i zdile, drvene češljeve s kojiman su se češljale, sto, tronošce, prešljice i vrtena. Sa su zakantane u kuku.« (vidi: Mirjana Trošelj: »Vilinska i bapska toponimija i topografija Nacionalnog parka Paklenica i šire okolice«.)

Pregledavši iz raznih smjerova brojne fotografije Vilina kuka koje sam snimio tijekom svojih pohoda tom području, zaključio sam da se Vilina pećina najvjerojatnije nalazi u jednom od otvora u južnom, »rupičastom« podnožju kamene krune na njegovu vrhu, a koji se lijepo uočavaju s Malog Rujna. Premda najbliži put do njega vodi upravo s Malog Rujna, i to preko Lukića stana, zbog strmine sam izabrao nešto duži, ali znatno lakši pristup Vilinom kuku. To je put koji iz Velikog Rujna preko Ribničkih vrata vodi na jugoistočni početak spomenutoga grebena, odnosno na kotu 1344 m. Tom me je prigodom na toj koti, na (valjda po njihovoj procjeni) sigurnoj udaljenosti, dugotrajnim promatranjem odmjeravao »odbor za doček« u obliku stada divokoza. Polako napredujući i uživajući u predivnim vidicima na Veliko i Malo Rujna te na kukove Bojinca, ubrzo sam se

preko Čelopeka popeo na vrh Buljmu, udaljen nekoliko stotina metara istočno od Vilina kuka.

Iako mi nije u prvom planu potraga za biljem i taj sam se put, kao i na brojnim prijašnjim izletima, povremeno zagledavao u tlo ne bih li spazio kakvu zanimljivu biljku, i to u prvenstveno onu koja je u cvatu. Tako sam na početku silaska s Buljme prema Vilinom kuku, otprilike 30 metara prije njezina vrha, u jednom trenutku među stijenama na nekoliko mjesta ugledao žute cvjetove. Kako mi je otprije poznato da upravo sredinom svibnja cvjeta velebitska degenija, odmah sam pomislio na nju i kad sam se bolje zagledao, više nije bilo sumnje, te sam s ushićenjem, na njezinom dotad nepoznatom staništu, nastavio promatrati i fotografirati tu predivnu biljku. Mogu samo pretpostaviti kakvo je oduševljenje moralo prožeti mađarskog botaničara i liječnika Arpada Degena kad ju je 1907. otkrio na južnom Velebitu. Ipak, za svaki slučaj, pri povratku s te planinarske ture usporedio sam nove fotografije s onima koje sam snimio prije na dobro poznatim staništima te endemske biljke oko Šugarske dulibe i Budakova brda i nedvojbeno sam utvrdio da su biljke na fotografijama zaista identične: uski, kopljasti listići te izrazito žut cvat, s po četiri laticice u cvijetu, potvrđuju da sam pronašao novo stanište velebitske degenije. Stanište je na nadmorskoj visini od oko 1410 do 1415 m, većoj od svih četiri dosad zabilježene staništa (triju na Velebitu i jednog na Velikoj Kapeli). Zanimljivo je i da se

Buljma (1418 m) s Vilinog kuka

ovo stanište nalazi među stijenama kamene ploče na zapadnom obronku, točnije pod samim vrhom Buljme, a da se ostala velebitska staništa nalaze na padinama (točilima) okrenutima prema istoku ili jugoistoku. Ono na Velikoj Kapeli okrenuto je pak prema jugu. U meni dostupnoj literaturi ta se lokacija ne spominje kao stanište degenije, a na mrežnim stranicama naišao sam jedino na navod pokojnog Vladimira Prpića, legendarnog Prpe, koji je rekao da je na južnom Velebitu pronašao dva (nova) staništa velebitske degenije, ali zbog zaštite, odnosno ugroženosti te biljne vrste, nije htio otkriti njihove lokacije. S obzirom na to da mi je njegov dobar znanac rekao kako je Prpa intenzivno istraživao šire područje Milkovića kuka (1275 m), moguće je da se (njegove) lokacije nalaze upravo na tom području. Ali to su zasad samo nagađanja i ako ih Prpa prije smrti nije nikome otkrio, nećemo nikad znati na koje je točno lokacije mislio. Međutim, smatram razumnim predmnijevati, odnosno možemo s velikom vjerojatnošću zaključiti, da na još ponekom lokalitetu toga (mojega) grebena raste velebitska degenija. Štoviše, ne samo na njemu, nego i na

drugim lokacijama koje su po konfiguraciji tla slične toj na vrhu Buljme, a usto su još bliže dosad otkrivenim staništima.

Pod dojmom toga nesvakidašnjeg otkrića i s osmijehom na licu, došao sam zatim na travnati proplanak ispod samog vrha Vilinskoga kuka na kojem su po predaji plesale vile. S njega sam se popeo na istočni prijevoj, podno kamene krune Vilina kuka, te sam se počeo spuštati njenim podnožjem prema Malom Rujnu, s posebnom pozornošću motreći i tražeći otvore u stijenama. Tada sam obišao tri takva otvora, od kojih se jedan (treći po redu) nalazi nekoliko metara iznad tla, u nedostupnoj, okomitoj stijeni, dok su preostala dva lako dostupna. Posebno je zanimljiv drugi po redu, jer je to otvor impozantne polušpi-lje-okapnice. Na završetku toga strmog, ali ipak razmjerno lako prohodnog travnato-kamenitog spusta podnožjem krune Vilinog kuka nalazi se četvrti, ujedno i najveći otvor u stijeni. I upravo je to ulaz u Vilinu pećinu, u koju »može stati pedeset ljudi«, a u čijem se dnu nalazi kamenica s predivnom pitkom vodom koja se u nju cijedi niza stijene.

Stanište velebitske degenije na zapadnoj padini Buljme

Velebitska degenija u cvatu na Buljmi (južni Velebit)

Nakon kratkog razgledavanja i fotografiranja špilje počeo sam razmišljati o smjeru povratka. Da bi se izbilo na trasu prije opisane staze ucrtane na zemljovidu, a po kojoj sam se već jednom s Vilina kuka spustio preko Lukića stana na Malo Rujno, trebalo se sada strmo penjati (putom kojim sam se malo prije spustio) do livade, odnosno do prijes-pomenutoga »vilinskog plesnog podija«. Kako bih to izbjegao, odlučio sam se, okrijepljen »vilinskom vodom«, za izravan, strmoglav spust po kamenitom usjeku koji vodi točno na ograđeno polje, danas livadu, Sirotkušu kod Marinkovića stana na Malom Rujnu, gdje su po predaji vile također igrale kolo. Naime, po kazivanju prije spomenutih kazivača, vile su »obnoć igrale kolo kod Ogrede Lazića kraj javora i čatrnje na Polju Sirotkuši, vidja se trag kozji papaka na nogan i kad zavijori vjorina svi su znal da vile igraju kolo i pivaju«.

Za sve zainteresirane planinare koji planiraju posjetiti Vilin kuk i njegovu Vilinu pećinu

napominjem da je staza koja vodi na Lukića stan prava travnata šetnica u usporedbi s tim vratolomnim spustom po strmom i beskrajnom siparu.

Odmah nakon povratka s planinarenja, na pitanje koji im je izlet u planine bio najdraži, mnogi će planinari zbog svježine dojmova te još uvijek povišenog adrenalina nerijetko odgovoriti: upravo ovaj posljednji! Tako ću i ja sada dati jednak odgovor, i to ne samo zato što ga se dobro sjećam jer sam ga izveo samo nekoliko dana prije pisanja ovog teksta. Ne događa se, naime, baš često da se pronađe novo, dotad nepoznato stanište velebitske degenije! A upravo mi se to dogodilo na posljednjem izletu 19. svibnja 2023. na zapadnoj padini vrha Buljme, po sredini grebena između Jelovačkih i Ribničkih vrata, na južnom Velebitu.¹

¹ Nalaz velebitske degenije potvrdio je 29. svibnja 2023. dr. sc. Vedran Šegota iz Botaničkog zavoda Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Spektakl na velebitskim kukovima

Iskustvo slijepog planinara

Željko Brdal, Zagreb

Kuk je reljefni oblik u kršu, istaknuta stjenovita gromada, visoka stijena strmih strana nastala kombinacijom tektonike i trošenja. Kao planinar koji uživa u obilasku Hrvatske planinarske obilaznice, pri spomenu pojma kuk osjećam strahopoštovanje. Prva mi je pomisao kad se spomene kuk ta da će uspon biti strm i zahtjevan. Baš su mi zato kao dva posljednja kuka ostala dva najzahtjevnija: Anića kuk i Bojin kuk!

Uspom na ta dva kuka, tijekom tri dana boravka na Velebitu, poduzeo sam u četveročlanoj

ekipi koju su osim mene činili Marina Hanžek, Mladen Stanković i Željko Novak. Oni će biti moje oči, a i mnogo više od toga. Izlet bi se mogao opisati kao užitak planinarskog hedonizma s praktičnim vježbama penjanja po gromadama stijena i kamenja, uz testiranje kondicije, potpore, volje i strpljenja. Učinili smo to na najdužoj hrvatskoj planini, Velebitu.

Sretan sam jer izlet nisam planirao, već je nastao u razgovoru dueta, razmjenom mišljenja trija, a ja sam samo dobio poziv s pitanjem želim

Na velebitskoj stazi

MARINA HANŽEK

Na osiguranom putu prema Bojinkom kuku

li ići. Nakon uskrsnog ručka Mladen je skupio ekipu, aktivirao tempomat, kotače priljubio uz asfalt i autocestom smo stigli do Starigrada. Smještamo se u jednoj kući u Marasovićima te se prepuštamo večernjem izdanju uskrasnih delacija. Bila je to noć koju ću pamtit i po sanjarenju o kukovima i fijuku orkanske bure oko potkrovlja.

Ponedjeljak, uspon na Bojin kuk

Uskrсни ponedjeljak, laganiji jutarnji rituali, kroz prozor vidiš Velebit. Mitska hrvatska planina, svojom veličanstvenošću izaziva divljenje i oduvijek je bio nacionalni ponos i simbol domoljublja. No to nije sve! Velebit je istovremeno i prirodna umjetnička galerija kojom dominiraju kukovi, od A do Ž, od Aginoga (1103 m) do Žutoga (1180 m)! Idemo najprije do Velikog Rujna, dokle imamo 13 kilometara. Kroz splet uskih uličica Starigrada izlazimo na planinsku asfaltnu cestu koja se postupno uspinje u planinu. Sa sjeverne je strane živopisan krški krajolik prošaran travom, a s južne se vide more i otok Pag. Nakon kraja asfalta slijedi 7 kilometara održavanog makadama. Ima plićih i

dubljih rupa, frca kamenje pod kotačima, vozimo se polagano preko grubih stijena, svako malo su prosjeci za oborinske vode. Sve u svemu, treba usredotočeno i oprezno voziti. Prolazimo mimo nekoliko vikend-kuća i stižemo na Veliko Rujno.

Najveća velebitska visoravan dijeli se na Malo i Veliko Rujno. Prostire se na nadmorskoj visini između 800 i 900 metara, duga je sedam, a široka jedan kilometar. Navodno je na Rujnu još 1950-ih bilo pedesetak održanih ljetnih pastirskih stanova stočara iz okolice Starigrada Paklenice. Rujno je jedan od najvećih velebitskih pašnjaka i, kao takvo, bilo je u prošlosti naseljeno u obliku 14 zaselaka na rubovima polja. Polje se koristilo za obrađivanje zemlje i ispašu stoke.

Po visoravni puše bura, malo slabija od noćasnje. Pred nama je prvi izazov: kako izaći iz auta kada ti bura zatvara vrata? Čak i muška mala nužda po buri nije jednostavno izvediva. A pri oblačenju treba čvrsto držati odjeću da ne završi na Zrću.

Auto ostavljamo na prozračivanju burom, a mi krećemo prvo kratko kolnim putem pa

na planinarsku stazu. Staza je prava velebitska, puna stijena i kamena. Provlačimo se između suhozidova kojima su ograđena mala polja gdje su nekoć u ljetnim stanovima boravili pastiri. Navlačim pojas jer uskoro slijede ozbiljni izazovi!

Staza je sa svakim korakom sve strmija, stjenovitija, kamenitija, zahtjevnija i izloženija. Sve se češće služim i rukama kako bih svladao penjačke detalje na stazi, a uže i pojas pružaju mi dodatnu sigurnost. Prijatelji budno paze na svaki moj korak, a gdje treba, pomažu mi sve troje. Korak po korak napredujemo tim ostrim usponom uza sjevernu stranu Milovačke gore. Stižemo tako na prijevoj iznad Velikog Dolca, oveće, okrugle vrtače u kršu, zasute plodnim tlom. U prošlosti je bio uređen i zasijan žitom, a u nižim dijelovima kukuruzom, krumpirom i kupusom.

Ondje je Željko s nama podijelio priču o poskokovoj grani. Naime, pored staze je s drveta stršala poveća grana, a na njoj je tijekom njegovih prethodnih uspona na Bojin kuk ležao poskok. U međuvremenu je netko polomio granu, pa nije bilo upozoravajućeg siktanja. U tom revijalnom tonu spoznajemo zašto je područje Bojinca jedno od najljepših stjenovitih krajolika u Hrvatskoj. Područje je to na kojem se priroda zaigrala ispreplitanjem vrtača, špilja, dolaca, livada i šume. To je impresivna galerija u kojoj dominiraju kukovi. Bojinac je najbolje opisati kao galeriju atraktivnih, strmih, stjenovitih vapnenačkih skulptura isklesanih stoljetnim radom bure, sunca,

kiše, leda i snijega. Zbog specifičnih i slikovitih kukova, granice Nacionalnog parka Paklenica proširene su tako da Park obuhvati i Bojinac.

U tom bogatstvu kukova najviši je Bojin kuk (1110 m), a najneobičniji Jagin kuk i nedaleko od njega Jeličin kuk. Ovi nadasve neobični kukovi nose ženska imena jer su, prema legendi, velebitske pastirice bježeći pred Turcima radije birale smrt s kukova nego gubitak časti.

Kratko zastajemo kod poskokove grane pa nastavljamo dobro markiranom stazom. Putem se otvara vidik na spomenuti Jagin kuk, jedan od najposebnijih na Velebitu. Ondje mašta radi svašta! Uvjeran sam da bi režiser reklamnog spota za afričku šljivu nakon planinarenja Bojincem u reklamu svakako uklopio Jagin kuk.

Krajolik je sve suroviji, strmo je i kamenito. Stižemo na sedlo u podnožju moga željenog monolita, gdje počinje zahtjevan dio uspona, koji je na najizloženijim mjestima osiguran dvjema sajlama. Visoka stijena izgleda kao vanjski zid zgrade u kojoj stanujem: ravan je, gladak, visok i okomit. Pozorno slušam Marinine upute o tome što ću i kako ću, budući da se iz planinara pretvaram u penjača! Željko se već popeo i spreman je za osiguravanje. Penjem se nekoliko metara, hvatam se za sajlu, dižem se oštro okomito po glatkoj stijeni. Držim se zubima za zrak, korak po korak, sa sajlom čvrsto u rukama, slušam savjete i upute... I evo me na kraju sajle, pun sam adrenalina i ponosa na svoju pratnju i sebe! Uspion smo izveli sigurno i bez teškoća... ali to nije sve, ima još.

Nakon svladavanja tog okomitog dijela uspona stigli smo u usjek između dvaju vrhova, Bojinog kuka i Orlovca. Slijedi dijagonalna sajla. Ondje me ekipa dodatno osigurava, prištekan sam na samu sajlu, primam se čvrsto za nju, na sidrištima prebacujem karabiner na sljedeći dio užeta. Hodam po stjenovitom usjeku prepunom škrapa i procjepa pod nogama. U mojem je slučaju osobito važno pažljivo slušanje: gdje i koliko gojzericom mogu naprijed ili nazad. Strmo je, napredujem polako, i rukama i nogama. Teren iziskuje najveći oprez.

Brzinom puža stižemo do izlaska na sedlo, gdje se staza kojom smo se uspeli spaja s onom koja dolazi po zapadnom grebenu. Slijedi još

MARINA HANŽEK

Uspion na Bojin kuk

Željko Brdal na Bojinom kuku

nekoliko minuta uspona po stijenama i izlazimo na najviši vrh Bojinca. Opća euforija dodatno je pojačana burom koja dere, a deremo se i mi, stigli smo na Bojin kuk. Uspjeli smo, svi smo sretni, zadovoljni i ponosni. Imenjak mi kaže da je vidik čaroban – vide se Vaganski vrh i Sveto brdo, more i otok Pag, Veliko Rujno, a i Jagin kuk. Kratku stanku koristimo za fotografiranje i provjetravanje svoje koštane srži.

Slijedi silazak drugom stazom. S jedne sam strane sretan jer ću proći putom kojim još nisam prošao, a s druge strane, svidjela mi se sajla kroz žljebast i stjenovit usjek. Svako malo otpenjavamo.

– S lijeve strane imaš stijenu... ulovi dolje, još dolje... tu... sada, nogom...

– Kojom?

– Desnom, ne... lijevom, sorry... Stavi lijevu nogu 40 centimetara dolje...

– Čekaj, da izvadim metar.

Tako se uz usmjeravanje i vjetar spuštamo s Bojinoga kuka. Savjeti su istodobno ozbiljni i neozbiljni:

– Željko, lijevo je padina, pa ako baš moraš, padaj nadesno! Ne brini se, imam te na užetu, ali ako baš kreneš, zaustavit ćeš se negdje. Par stotina metara ćeš doslovce proletjeti!

Susrećemo ekipu s dvama velikim psima i psićem, tako da se može reći kako je ta trasa »dog friendly«, no bilo bi zanimljivo saznati što bi na to rekao psić. Put nije pretežak, ali je velebitski zahtjevan jer se izmjenjuju stijene, sipar i kame-nje. Spuštanje po zapadnoj padini Bojinca trebali bi birati planinari kojima ne leži sajla.

Silazak nastavljamo kroz labirint velebitskog pejzaža u kojem se izmjenjuju kamenjar, veći i manji bukovi šumarci, grmlje i šikara, galerije stijena te trnje i šipražje. Staza je, srećom, dobro markirana, iako ima nekoliko detalja na kojima bi se dalo raspravljati o tome gdje je zapravo staza.

Na jednom sam se mjestu po strmom, kosom nagibu lagano spustio niza stijenu kombinacijom čučnja, otpenjavanja i klizanja. Silazimo malo-pomalo, kao križanci puža i pauka. Prolazimo kroz Liskov dolac. Još je jedan detalj nezgodan: prelazak po stjenovitim, uskim izbočinama, kao po gredi.

Nailazimo na četveročlanu obitelj sa psom. Tu je izvor! Je li voda pitka? Ako ovdje nije čista i bistra, nije nigdje u svemiru!

Pitam se koliko još prijevoja ima do Velikog Rujna. Sa svakim prijeđenim imamo jedan manje. Ulazimo u šumarak, pa na livadu, a potom staza nastavlja kolnim putem preko zaravni do crkvice Blažene Djevice Marije. Sagrađena 1930., za samo osam dana. Tradicionalno, na blagdan Velike Gospe, zaravan postane okupljalište vjernika i planinara.

Od crkvice imamo nekoliko stotina metara do auta. Put pod kotače i evo nas u kući u Marasovićima. Slijede večernji rituali, veliki i mali, klopanje i spavanje. Uspom na Bojin kuk bio mi je baš krasan doživljaj!

Utorak, Anića kuk

Iz Marasovića do ulaza u Nacionalni park Paklenicu stižemo za nekoliko okretaja kotača. Važeće planinarske iskaznice omogućuju nam popust na cijene ulaznica. Svuda uokolo čuje se žamor penjača i planinara, koji također ulaze u okruženje visokih, strmih stijena oko uskoga klanca Velike Paklenice. Put nas vodi najprije građanim pješačkim putem. To je ugodna šetnja uz žubor potoka, koji prelazimo na kratkom mostiću. Tu je i drvena ploča s ucrtanim popisom penjačkih smjerova, raj za penjače svih razina.

Silazimo s građene staze i odmah moramo pregaziti potok. Ako stanem u vodu, morat ćemo odustati od daljnjeg izleta. Ekipa mi je napravila privremeni mostić, čitaj: pobacali su u potok četiri osrednja monolita po kojima uz navođenje i pomoć prelazim potok ne namočivši noge. Jupii, izlet počinje!

Odmah otkrivam što nas čeka, pred nama su glondžetine dokotrljane snagom stoljetnih bujica. S glondži izlazimo na planinarsku stazu, strmu i kamenitu. Markacije su dobre. Iznad nas su se nadvile surove, strme, sive litice Anića kuka.

Prolazimo tik ispod penjačkih smjerova. Penjači se penju, uživaju oni, uživamo mi... oni u penjanju, mi u gledanju... Na zavoju nas sustiže duet penjača koje Željko poznaje jer se s ocem jednog od njih penjao. Koristim priliku za brzo upoznavanje s penjačkom opremom: klinovi, pomagalo za izvlačenje klinova, klinovi »frendovi«, pločice za sidrišta, setovi karabinera, spitovi, kruška, kaciga, kladivo, penjački komplet za međuosiguranje u stijeni. Tu su i spravice za osiguravanje penjača i spuštanje po užetu, odnosno spravica za absajlanje, tzv. grigri, cipele penjačice, ručna penjalica, koloturi za provođenje užeta i mnogo-što drugo.

Idealan je planinarski dan: nema bure, nije ni prevruće ni prehladno. Pristižemo na prijevoj gdje je račvanje. Lijevo odlazi markacija za selo Jurline, a mi idemo desno, kroz šumarak niske makije. Staza do oznake Jurline/Anića kuk prihvatljiva je velebitska staza, ništa prezahtjevno. Nakon račvanja slijedi gotovo ravničarski dio, ali vrlo kratak, a zatim »ubojit« dio uspona: oštar, nazubljen, strm!

Od toga mjesta nadalje trebaju nam svi ekstremiteti. Navlačim pojas, osiguravaju me

Prelazak potoka

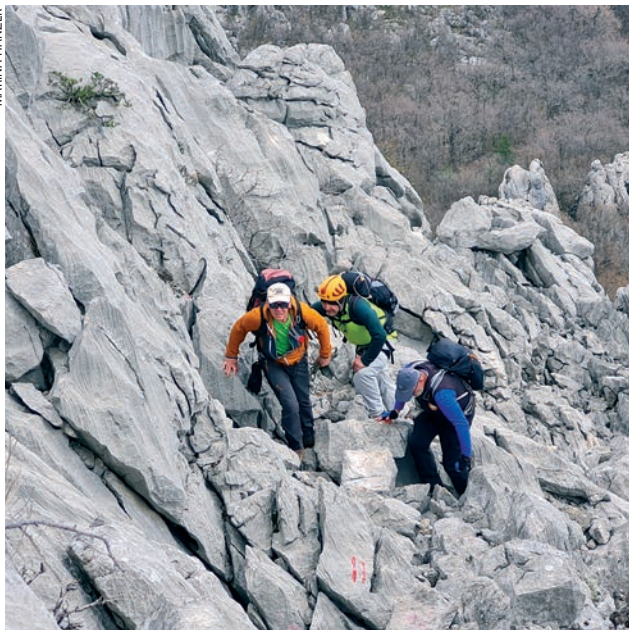

Izazovan pristup Anića kuku

Mladen i Željko. Idemo desno, oštro uzbrdo, odmah na stjenčinu, četveronoške. Krećemo se vrlo zahtjevnim terenom, rukama i nogama. Oko nas je more detalja za koje se treba prihvatiti ili ih izbjeći. Nikad neću zaboraviti nekoliko detalja na kojima je Mladen na mene pazio, Marina me usmjeravala, a Željko osiguravao. Sve su troje bili fenomenalni. Za mene je to zasigurno jedan od najzahtjevnijih uspona do sada. Teško je i pratnji, zbog pozornosti i odgovornosti. Velika im hvala na tome!

Završni dio puta prema vrhu Anića kuka oštar je i strm uspon po surovoj i krševitoj stazi, prepunoj procjepa, rupa i škrapa. Nema mjesta za krivi korak. Dobro su mi došle gumirane rukavice jer je sve puno nazubljenih stijena i oštrih izbočina. Fora je to. Hodam oprezno, u skladu s uputama. Pozorno slušam, ako treba, pitam i dvaput. Susrećemo par naših penjača u

MARINA HANZEK

Krševit teren nadomak vrha Anića kuka

MARINA HANŽEK

Vođenje slijepoga planinara

povratku, čestitamo im i nastavljamo uporno dalje uzbrdo.

U jednom sam se trenutku svom snagom oslonio na ruku i porezao na šiljast vrh stijene. Za uspomenu, rukavica sada ima rupu, no dobro je da sam ih imao. Napokon je Marina rekla čarobne riječi: još malo i tu smo. I napokon, stigli smo, poljubio sam kutiju na vrhu. A što da Vam kažem? Anića kuk je mali, malecki vrh ako pogledamo nadmorsku visinu, ali je po težini i nepristupačnosti meni dosad najteži ostvaren izazov. S vrha se kao na dlanu pruža panorama od Maslenice do Paga, vide se najviši vrhovi Velebita te dolje klanac Velike Paklenice.

Pitam se dolazi li riječ kuk od glagola kukati. Iskreno, ma nadošlo je i meni kukati, jer ako je uspon bio zahtjevan, silazak će biti dvostruko teži. No, što je – tu je. Put je isti – stjenovit, strm i nazubljen, kakav je bio i pri usponu. Ispred mene su Marina i Mladen, a iznad mene Željko.

Silazimo polako i oprezno, sretan sam što imam njih kao potporu. Pazim da nosom ne postružem koju stijenu. Rekao bi Gibonni: »Ovo mi je škola«. Srećom, imam dva para rukavica. Na ova dva iznimna uspona i silaska po stijenama ogulio sam gojzerice sa svih strana.

Nakon sporog, zahtjevnog i opreznog spuštanja niz nazubljene padine monolita evo nas na pitomoj livadi u podnožju... I vjerovali vi meni ili ne, ovdje, tik do livade, stanem na jedan omanji »rolling stone« i odletim na tlo. Hvala bogu što sam pao ondje, a ne negdje prije! Na kraju svega mogu samo reći da sam bio strahovito umoran.

Staza prolazi podno same stijene, a ona odzvanja od glasova penjača koji dovikivanjem koordiniraju svoje napredovanje. Pri jednom odmaranju moja ekipa prati penjanje neke djevojke i kaže:

– Uh, pala je!

Na Anića kuku

– Užas, pala je dolje?
– Ma ne, samo se poskliznula... evo ide opet...
i opet pada! Baš joj ne ide!

Spuštamo se po svim onim zavojima po kojima smo išli gore. Tek se sada osjeća koliko je staza strma. Sada, pri silasku, strmina je još neugodnija za umorne planinarske noge. No, naš kvartet zna da treba samo biti uporan i oprezan. Prvi znak da smo bliže cilju jest šum potoka. No, prije potoka, evo i njih, onih golemih glondžetina, koje sada prelazimo još sporije i opreznije. Prelazimo preko improviziranog mostića i evo nas na širokoj, građenoj stazi. Hodam kao najsporiji kauboj. Osjećam sve mišiće, ali ruku na srce, najumorniji sam u glavi.

Tada toga nisam bio svjestan, ali sada, dok ovo pišem, znam da je to bio čisti spektakl, zahtjevniji nego što sam očekivao. Istodobno, bio je to nezaboravan izlet u punom smislu te riječi.

MARINA HANZEK

Otpenjavanje

Nimalo grintavi Grintovci

Damir Šantek, Zagreb

Grintovec u sjećanju miriše na svjež jagode i crnu čokoladu. Kad sam se prvi put penjao na vrh, bio je travanj, nekoliko dana nakon mojeg rođendana. Cure su mi, kad smo se spustili do auta, kao rođendansko iznenađenje donijele punu kutiju mirisavih, velikih jagoda, dopola umočenih u čokoladu. Svi smo uživali u toj poslastici uz vino u čašama na stalku, koje su se zajedno s nama i vinom truckale od Zagreba do Suhodolnika.

Grintovec (2558 m) je kralj i najviši vrh Kamniško-Savinjskih Alpa. Njegova vršna piramida, između Jezerske Kočne, visoke 2540 m, i Mlinarskog sedla, više je nego prepoznatljiva, bilo da dolazite iz smjera Kokre ili iz smjera Kamniške Bistrice. Na putu prema vrhu prvo je pravo i jedino stvarno odmorište Cojzova kuća, od koje se na Grintovec može nemarkiranim putem preko Dolge stene ili markiranim preko Strehe. Budući da je cijelo područje pod snijegom, markacije ne znače mnogo, no tragovi u snijegu govore dovoljno sami za sebe. Uspón je zbog njegove dužine i vožnje do polazišta dobro

izvesti u dva dana, tako da prvi dan dođete autom do imanja Suhodolnik i popnete se do Cojzove kuće, gdje ćete prespavati. Drugi se dan penjete na vrh i spuštate do auta. Visinska razlika koju treba svladati na usponu iznosi 1650 metara, što nije malo i kad nema snijega, a uspon po razmjerno lošem i mjestimično dubokom snijegu može postati prilično dug i zamoran, pogotovo ako se isti dan vozite iz Zagreba do Suhodolnika, penjete na vrh i spuštate do auta. Istina, bio je to malo pretjeran uspon, ali nije nam prvi put, u tome smo najjači.

Kod Suhodolnika postoji parkiralište od kojega se hoda cestom sve do skretanja ulijevo, u šumu. Slijedi ugodna šetnja kroz šumu do ulaska u neku vrstu kamenoga kanjona, gdje se treba penjati i paziti na led. Ovdje već ulazimo u područje snijega i leda, a do Cojzove kuće snijeg postupno postaje sve dublji.

Cojzova kuća nalazi se na Kokrškom sedlu, na visini od 1793 metra, a otvorena je od sredine lipnja do sredine listopada. Planinarima željima zimskog uspona na raspolaganju je otključana

Snijegom prekriven greben

DAMIR ŠANTEK

U ledenom carstvu Kamniško-Savinjskih Alpa

zimski soba, s jednim većim krevetom na kat, stolom i klupama. Skromno, no omogućuje kakav-takav odmor i predah od loših vremenskih uvjeta. Svoje ime duguje dvojici braće, Žigi Zoisu (1747. – 1819.), mentoru i meceni slovenskih pisaca, prirodoslovcu, geologu i mineralogu, te botaničaru Karlu Zoisu (1756. – 1799.). Zašto se zove Cojzova, a ne Zoisova kuća, nije mi jasno, ali moguće je da ima veze s onim: piši kako čitaš! Dom je, u prvoj, skromnijoj verziji, davne 1897. sagradilo Njemačko-austrijsko planinarsko društvo, a nakon toga je doživio niz dogradnji i preuređenja.

U domu počinje osipanje našeg društva jer se jedan od nas ostaje odmarati u zimskoj sobi. Unatoč želji, nije uspio nakon bolesti povratiti snagu, pa je zaključio da dodatni naponi nemaju smisla jer je svjestan da neće imati dovoljno snage da se popne na vrh.

Iznad doma izlazimo iz šume i zavjetrine, pa smo izloženi snažnom vjetru koji nesmiljeno brije po nama i po zasniježenoj planini. Nekih pola sata od doma još ih se dvojice okreće i vraća u zimsku

sobu, u kojoj nije toplo, ali barem ne puše jak vjetar. Pola sata prije vrha odustaju još dvojica. Ja se već pomalo mučim, ali radi se više o snazi volje nego o snazi u nogama jer unatoč tome što

DAMIR SANTEK

Cojzova kuća na Kokrškom sedlu

je vjetar jak, dok hodam – pa su mi ruke i noge u pokretu – hladnoću prilično lako podnosim.

Nakon propadanja, vrludanja i popravljanja dereza evo nas napokon na vrhu! Ondje stojimo, vadimo ruke iz rukavica i pokušavamo se fotografirati, pa situacija postaje potpuno drugačija. Noge se lede, ruke još više pa umjesto uživanja na vrhu najveća sreća postaje bijeg s njega. Sve su se žene, lake kao gorske vile, bez teškoća popele na vrh, dok su se muški, koji zbog težine dublje propadaju i dublje zabijaju dereze, više mučili i tek u polovičnom broju konačno zabili cepin u snijeg na vrhu kako bi se slikali na olujnom vjetru uz temperaturu koja po osjećaju doseže -20°C .

Vjetar donosi i odnosi oblake, ali ipak smo u društvu s nekoliko alpskih galica (slov. kavki) uspjeli doživjeti vidik koji se mijenjao sa svakim udarom vjetra. Na vrhu se nalazi okrugli, mramorni tanjur koji pokazuje u kojem se smjeru što može vidjeti, ali i tanjur i cijela konstrukcija nalaze se sada duboko ispod snijega.

Pri silasku klizimo niza snježnu padinu i kod Ovnovog čira uživamo u bojama zalaska

sunca koje se razlijevaju nebom. Još se neko vrijeme spuštamo u sutonu, a onda palimo svjetla na čeonkama i hodamo do doma kako bismo predahnuli, ponovno se svi okupili i nastavili se spuštati po mraku. U prvom dijelu propadamo u rupe u snijegu, a zatim tupimo dereze u mješavini snijega, kamenja, leda, blata i korijenja. Kroz »kanjon« pod ledom spuštamo se više nego oprezno, zatim skidamo dereze, opet hodamo gotovo istim putom kroz šumu, pa cestom i nakraju – evo nas u kombiju.

Polovično oduševljenje usponom i tupa mirnoća umora šire se vozilom. U glavu »vrtim film« i jasno je da mi je u vršnom dijelu uspona bilo već pomalo dosta, kao i pri kraju spuštanja, ali nisam htio ni sebi ni drugima »grintati«, zanovijetati jer to ionako ne bi pomoglo ni meni ni ostalima.

U planinarenju se ciljem smatra popeti se na vrh. Kad u biciklizmu, trčanju, skijanju i brojnim drugim sportovima stignete na cilj, završili ste i možete se prepustiti odmoru, osvježanju te osjećaju uspjeha ili neuspjeha, ovisno o postignutim

Uspon prema vrhu

DAMIR ŠANTEK

Prvi koraci u novonapadalom snijegu

rezultatima. U planinarstvu, kad ste na cilju, niste gotovi, tek ste na otprilike pola puta, ovisno o uvjetima i terenu, jer nekad se lakše i jednostavnije penjati nego spuštati. Možda krajnji cilj planinarenja ipak nije popeti se na vrh, nego nakraju skinuti gojzerice? S druge strane, sam boravak na cilju ipak je samo kratak isječak vremena, točka u vremenskom slijedu, dok su uspon i silazak nešto što traje. Je li taj kratki bljesak vredniji od cijelog puta? Svatko na to pitanje može dati svoj osobni i potpuno drugačiji odgovor. Netko uživa u svakom koraku, netko pati cijelim putem radi samog cilja, netko uživa u usponu i ne podnosi spuštanje. Razne su mogućnosti na raspolaganju i one stvarno ovise o svačijoj osobnosti.

Grintovec, kao drugi najprominentniji slovenski vrh, u svakom slučaju nije ono što bi značio u hrvatskom jeziku: zaostao u razvoju, kržljiv vrh, već ozbiljna planina koja izdaleka privlači poglede prema svom prepoznatljivom vrhu. Slovenska riječ Grintovec ima više značenja, koja mnogo bolje ocrtavaju njegovu osobnost, a mogu se opisati kao šljunkovito, oskudno, snježno, kameno, ogoljeno

područje. On je sve to, samo što se veći dio tih obilježja ne vidi pri zimskom usponu ispod visokih nanosa bijelog pokrivača.

Virnikov Grintovec (Kleiner Grintoutz), visine 1654 metra, nalazi se na granici Slovenije i Austrije, u blizini Zgornjeg Jezerskog, odakle vodi markiran put na vrh. Iako se nalazi u blizini Grintovca, on se za razliku od njega nalazi u masivu Karavanki.

Uspon počinje u mjestu, kod crkve, a oni koji žele skratiti prvi dio puta mogu se šumskom cestom popeti malo više. Prvi dio uspona od te ceste vrlo je strm, ide se lošom planinarskom stazom kroz šumu, pa se čini da ga je bolje svladati šumskom cestom nego »ispravnim« planinarskim putem. Nakon položitog i laganog uspona kroz šumu dolazi se na livadu na kojoj se nalazi stup sa žutim, austrijskim putokazima. Slijedi strm uspon šumom do granice između Austrije i Slovenije, koja se nalazi na visini od 1345 metara, na prijevoju Žingercu, kod Žarkovih peći. Pred nama je još razmjerno strm uspon kroza stijene i položite uske staze do vrha, na kojem je naslagano

Piramida na vrhu

kamenje u obliku stošca visine otprilike metar i pol.

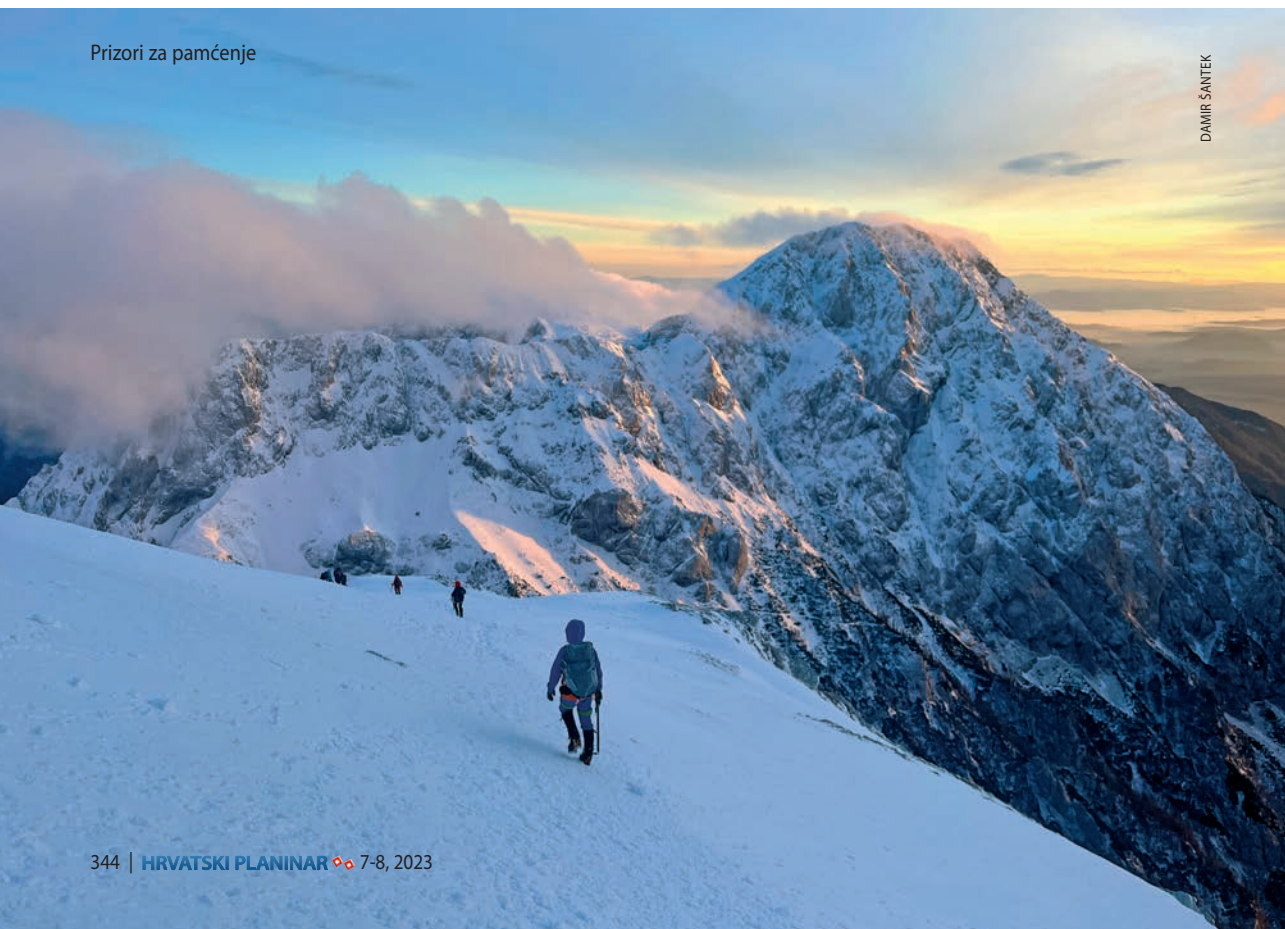
Zimski uspon snijegom prekrivenim i ledom okovanim vršnim dijelom postupno se pretvara u pomalo zahtjevniju alpinističku turu. U selu su nam rekli da gore nema snijega, pa nismo ponijeli dereze. Kao što se često događa, to se pokazalo pogrešnim. Svi koji su se spuštali kimali su glavama lijevo-desno i poželjeli nam sreću, uz

DAMIR ŠANTEK

preporuku da je bez dereza bolje vratiti se jer na stazi ima mjesta koja su strma, izložena i prekrivena ledom. Slušamo, pogledavamo se, ali nastavljamo, pa dokle stignemo, bit će dobro. Oprezno se penjemo, a na trima mjestima postavljamo improvizirane rukohvate kako bismo svi sigurno svladali izložene i zaleđene dionice. Vjetar je opet vrlo snažan, pa se nije teško pothladiti dok stojimo i čekamo da se svi popnu uz užu. Oblaci su nisko, a vidljivost vrlo mala. Unatoč svemu tome, vršni, grebenski, granični dio uspona jako je lijep i znatno zanimljiviji i uzbudljiviji za hodanje i penjanje od onoga na većeg i poznatijeg imenjaka. Na njemu se prema vrhu ide snježnim zavojima, a uspon je vezan isključivo uz kondiciju, dok ovdje postoji ona ljepota dodira hladne stijene rukom i razmišljanja gdje ćeš staviti nogu pri sljedećem koraku.

Općenito, Virnikov Grintovec je, za razliku od »pravog« Grintovca, patuljak i praktički nepoznat vrh, ali ljepota penjanja vršnim dijelom neusporediva je s jednoličnim usponom čistom konusnom kapom snijegom okovanoga Grintovca.

Prizori za pamćenje

DAMIR ŠANTEK

Potraga za Svetim Markom

Frane Medak, Ploče

Na kartama ljudi bilježe položaj onoga što smatraju važnim, bitnim i vrijednim. Pustolovni filmovi često počinju nalaskom stare gusarske karte s ucrtanim mjestom na kojem je zakopano opljačkano blago. I naša priča počinje nalaskom stare karte, ali u ovom se slučaju radi o katastarskoj karti Habsburškog Carstva iz 1836. Na njoj nije označeno gusarsko blago, nego katastarske čestice, putovi i toponimi. I nije nacrtana na starom, požutjelom papiru, već je digitalizirana i dostupna na internetu već desetak godina.

Sve je počelo Ernestovim pozivom i pitanjem jesam li vidio tu kartu i znam li gdje je u Desnama

crkva sv. Marka. Naravno da sam je vidio i da znam gdje je na karti ta crkva, ali »lampica« mi se upalila tek nakon njegovog pitanja. Valjda sam je previdio ili zamijenio s crkvicom sv. Nikole! U Desnama su dvije crkve, sv. Jure u podnožju Rujnice, pored ceste, i sv. Nikole u zaselku Kućama. Crkva sv. Jure ucrtana je na staroj katastarskoj karti i pored nje piše St. Giorgio, a ta druga na karti ne može biti crkva sv. Nikole jer je ona izgrađena tek početkom dvadesetog stoljeća, gotovo stotinu godina pošto je karta izdana. Crkva sv. Marka ucrtana je na njoj visoko iznad Desana.

Pogled s grebena na Desansko jezero i ušće Neretve

Vidik s Jerebinke prema ušću Neretve

Pregledali smo sve ostale dostupne karte, austrijske vojne karte iz 1854. i 1887., jugoslavenske karte, vojne specijalke, Hrvatsku osnovnu kartu, TK25... Svetoga Marka nije bilo ni na jednoj od njih. Pogledali smo i sve dostupne knjige koje obrađuju našu zavičajnu povijest i povijest doline Neretve, ali o Sv. Marku nismo pronašli ni slova. Pitali smo Desance i utvrdili da nitko od njih ne zna ništa o crkvi svetog Marka. Sveti Marko nije svetac zaštitnik uobičajen u našem kraju; naše su crkve obično posvećene sv. Juri, Anti, Iliji, Stjepanu, Roku, Luki... Nametnulo se pitanje je li Sv. Marko greškom ucrtan u kartu ili je gore na Rujnici, zapušten i zaboravljen od svih? Pred nama je bio pravi misterij.

Jedini način da utvrdimo je li crkva sv. Marka postojala 1836. bio je da se popnemo na Rujnicu, pretražimo teren i nađemo njene ostatke, ako još postoje. Staru katastarsku kartu preklopio sam s današnjim katastarskim planom i odredio koordinate crkve. Pokazivale su otprilike na Jerebinku, vrh između Vigure i Velike Rujnice. Uzeo sam geodetski GNSS uređaj i u njega ubacio koordinate, ali na polazak na istraživanje trebali smo još pričekati. Nikako nismo

uspijevali uskladiti rasporede, obveze, godišnje odmore i bolovanja, a u cijelu zavrzlamu uplela se i epidemija kovida. Za to smo vrijeme od starijih Desanaca saznali da su im njihovi preci pričali kako bi im ovce katkad odlutale iza Sv. Marka, a onda smo u članku Marinka Tomasovića »Donjoneretvanska (hagio) toponimija« pronašli crticu o navodnim ostacima crkve sv. Marka. Više nije bilo sumnje, crkva je stvarno postojala i sada zarasla u šikaru i zaborav čeka da je nađemo.

Nakon četiri godine dogovaranja i odgađanja napokon se sve posložilo. Našli smo se na Novu godinu u 8 sati u kafiću Amigo u Kominu. Nakon kave i dogovora, nas četvorica planinara i zaljubljenika u lokalnu povijest krenuli smo napokon riješiti zagonetku koja nas je već dugo intrigirala. Parkirali smo u Desnama i zaputili se Ruskim putom prema Viguri. Jutro je bilo maglovito, a kamen i trava mokri i vlažni. Kada smo izbili na sedlo između Velike Rujnice i Babine gomile, već je bilo jako toplo, a dan vedar i bez vjetera. Skrenuli smo s građane i markirane staze prema jugoistoku i prvo se grebenom popeli na Veliku Rujnicu (620 m), a zatim nastavili još otprilike

230 metara u smjeru jugoistoka. Došavši na Jerebinku, ugledali smo hrpu kamenja. To je to! Da nismo znali što tražimo, vjerojatno bismo pomislili da je to još jedna ilirska gomila kakve se nalaze gotovo na svakom vrhu u našem kraju, međutim, kamen je grubo klesan, a viri i dio kamenog zida, gdje smo uočili tragove klaka. Među porazbacanim kamenjem nazirali su se oko pola metra visoki ostaci zidova. Položaj crkvice, nadmorsku visinu i točne dimenzije snimili smo GNSS uređajem.

Crkvice sv. Marka izgrađena je na samom vrhu Jerebinke (610 m), na mjestu odakle se pruža prekrasan vidik na cijelu dolinu Neretve, Neretvanski kanal, Ušće, Pelješac i Hercegovinu. Na tom je mjestu prije gradnje crkve vjerojatno bila ilirska gomila jer se one nalaze na svim ostalim dominantnim vrhovima na Rujnici. Duga je oko 3 i pol, a široka oko 2,8 m. Pola metra debeli zidovi građeni su od grubo klesanoga kamena povezanoga klakom. Koliko je bila visoka, teško je reći. Sudeći po brojnim ulomcima razbacanima uokolo, sigurno je bila pokrivena kamenim pločama. Orijentirana je u smjeru sjeverozapad-jugoistok, baš kako je i prikazano na staroj karti. Ulaz je bio sa sjeverozapada, asimetrično postavljen iza sjeverni kut. S unutarnje strane, uz

jugoistočni zid, povišen je dio, vjerojatno ostatak oltara.

Bila je posvećena sv. Marku evanđelistu, zaštitniku građevinara, zidara, polja i vinograda. Sv. Marku moli se za dobro vrijeme i spas od munje, groma i nevremena. On je zaštitnik Venecije i Mletačke Republike. Zato pretpostavljam da su je sagradili Mlečani nakon oslobođanja Neretve od Turaka, nakon 1688., i da je napuštena nakon propasti Mletačke Republike 1797., tako da je tridesetak godina poslije, u vrijeme katastrofske izmjere, još mogla biti čitava. Napuštena i zaboravljena, prepuštena propadanju, gromovima, kiši i vjetrovima, crkvice se urušila i danas su od nje osim hrpe kamenja ostali samo temelji.

Na jednom većem, ravnom kamenu odmah pored crkvice uklesan je natpis. Uspjeli smo pročitati slova MII. Ostatak natpisa isprali su vrijeme, kiša i vjetar. Možda je to godina gradnje, inicijali ili nešto treće.

Nakon silaska zahtjevnim grebenom do Vigure, iskoristili smo lijepo vrijeme i preostalih nekoliko sati danjeg svjetla za posjet crkvi sv. Roka, jedinom objektu koji je preostao u napuštenom selu Rujnici. U Rujnici je još početkom dvadesetog stoljeća živjelo nekoliko obitelji, ali je do 1910. potpuno opustjela.

Ostaci crkvice sv. Marka na Jerebinki

Članovi HPD-a Grabovica i HPD-a Adrion na društvenom izletu Jerebinki 5. veljače 2023.

Na povratku u Desne skupili smo usput četiri velike vreće smeća, najviše plastičnih boca, limenki i druge ambalaže.

U Desne smo stigli zadovoljni i ponosni na svoje otkriće. Nismo našli gusarsko blago, ali iz zaborava smo izvukli djelić naše povijesti i baštine, možda u posljednji trenutak. Iako smo dobili neke odgovore, mnoga su pitanja o crkvi

sv. Marka ostala neodgovorena. Tko ju je sagradio i kada? Čemu je služila i zašto je napuštena i zaboravljena? Nevjerojatno je koliko malo znamo o kraju u kojem živimo, o svojoj povijesti, koliko se malo brinemo o onome što smo naslijedili! Jedno je sigurno, u svojoj dolini imamo toliko mjesta koja trebamo posjetiti, toliko tajni koje treba istražiti i toliko priča koje treba ispričati, da nam nikad ne može biti dosadno.

Naše je otkriće pobudilo poprilično zanimanje među mjesnim planinarima, pa smo već početkom veljače imali društveni izlet na Jerebinku. Unatoč hladnom vremenu i najavljenom, jakom buri, na izletu je bilo tridesetak članova HPD-a Grabovica iz Ploča i HPD-a Adrion iz Gradca. Zbog prekrasnih i dalekih vidika, jednostavnog pristupa i zanimljive priče, zaključujemo kako vrh Jerebinka s ostacima crkvice može postati, poput obližnje Babine gomile, popularno planinarsko odredište. Najlakši je pristup iz Desana markiranim putom prema Babinoj gomili do sedla, gdje treba skrenuti ulijevo te prohodnim kamenjarom, prateći crvene oznake načinjene sprejom na kamenu, kroz rijetku i nisku makiju do vrha. Za uspon su potrebna oko dva sata.

Ostaci crkvice sv. Marka

Povratak u budućnost: Od Svobodina doma do Ivanovca

Antun Ciglenečki, Pakrac

Prije povratka u budućnost skoknimo više od 80 godina u prošlost! Prije priče o izletu koji se dogodio u nedjelju, 21. svibnja 2023., evo priče o tome kako je to bilo 1930-ih godina, kad je izgrađen Dom Josipa Svobode na Velikoj poljani. Zvonimir Keler, u jednom članku o desetodnevnom boravku na Velikoj poljani, pisao je i o izletu planinarskom stazom do Ivanovca:

»Eto, već ide druga godina, što je izgrađen lijepi Svobodin dom na Psunju. Prošloga ljeta proveli smo deset dana u Psunju, upoznali mnoge do onda nam nepoznate ljepote te prekrasne gore

i uživali u novim utiscima na izletima u bližoj i daljoj okolini doma.

Dom je sagrađen na visini od 708 m, a na rubu velike gorske livade, zvane Poljana. Ispod livade u neposrednoj blizini doma nalazi se vrelo obilne i stalne izvor vode potoka Buga, koji nas osvježuje ujutro i po povratku s izleta. Dobrom nas hranom opskrbljuje izvrsna kuharica iz lugarnice neposredno kraj doma. Ona je i opskrbnik doma kroz cijelu godinu. Osim velike blagovaone i kuhinje u prizemlju, u domu se nalaze dvije male spavaone po 2 kreveta, jedna velika skupna muška spavaona i jedna manja ženska.

Ostaci doma Josipa Svobode na Velikoj Poljani na Psunju

ANTUN CIGLENEČKI

Kroz prozore doma otvara nam se najljepši pogled na zapad u dolinu rijeke Pakre, gdje se kao na dlanu vidi glasovito kupalište Lipik. Uveče nam onaj kraj na zapadu izgleda kao nebo puno zvijezda, jer do nas dopire ne samo lipičko električno svjetlo već i ono iz Poljane i Bujavice, gdje su poznati izvori svijetlećeg i pogonskog plina. Tako nam i Bog Pluton pojačava čari zvjezdanog neba na Psunju!

Jutrom nam se kroz prozore oko osvježuje gledajući mnogobrojne gorske kose i uvale, što su se pružile jedna pored druge u smjeru od istoka prema zapadu. To su Kamenita Kosa, Košarina Glavica, Smrekina Kosa, Jasenova Kosa, Hrteljak, Rominac i Omanovac. Zaista je težak izbor za jutarnju šetnju, jer bi ih čovjek htio ujedamput sve obuhvatiti. Nekako nas najviše primamljuje vrh Oštrenjaka (718 m), koji se kao nastavak Kamenite Kose jednom uvalom odvojio od nje, pa dominira iznad ostalih. Njegova trupina nam je u neposrednoj blizini, a iza nje se vidi Konjska Glava (815 m) i u pozadini bosanske planine Kozara i desno Grmeč.

Pođimo, dakle na Oštrenjak! Put nas vodi kamenitom kosom preko malih crnogoričnih šumica punih intenzivnih mirisa. Na jug nam se otvara čaroban pogled na dolinu potoka Rašaške te Marinu, Lipovu i Trešnjevku Kosu. U uvali ispod Oštrenjaka dijele se staze, desna obilazi oko Oštrenjaka na Lijepu Kosu, lijeva će nas odvesti pod strmu pećinu Malog Oštrenjaka, a livadom ravno gore ćemo stići na vrh Oštrenjaka. Ako nam je, da se ljeti naučijemo debelih jagoda, krenut ćemo desnom stazom, lijevom stazom prolazimo tada kroz šikare malina, koje nas opajaju svojim mirisom, a srednjom ćemo doći najprije na vrh, okolo kojega se često viđavaju srne i tragovi divljih svinja. Za 20 minuta eto nas na vrhu! Na horizontu prema istoku dominiraju široka pleća Brezovog Polja, od kojeg se u sjaju jutarnjeg sunca spušta Kamenita Kosa, gola (nesmiljeno ogoljena) Marinica, Marina Kosa i oblikom čudnovata, a lijepim livadama obilata Lipovica s Lipovom Kosom. Ako se od vrha Oštrenjaka jednim hrptom kroz šumu probijemo na kamenu stijenu Malog Oštrenjaka, iznenađuje nas veličanstven pogled duboko u dolinu. Pred sobom vidimo tri doline, koje su se kao rašlje urezale između spomenutih kosa počevši od Brezovog Polja na istoku, da se

ovdje na zapadu duboko ispod nas sjedine. To su naše Rašaške, u kojima buči voda i plivaju brze pastrve. Gdje se one sastaju u veliku Rašašku, bijeli se ispod nas malo drvarsko naselje Ivanovac, a u pozadini se visoko iznad Trešnjeve Kose diže Konjska Glava, koja među svojim stoljetnim hrastovima krije milovidni Muški Bunar.

Stijena se Malog Oštrenjaka ovdje prema istoku strmo ruši, a uz njene pukotine raste bujno slatki oslad. Zapadno od Oštrenjaka primamljuje nas susjedni Srnolov. Pogled sa Srnolova prema sjeverozapadu mnogo je širi nego li iz Oštrenjaka. Eno tamo uz Omanovac zabijelio se i naš Pakrac, a u pozadini se izdigla Moslavačka Gora.

Da se ohladimo prije objeda, spuštamo se lijepom stazom u Ivanovac na Rašaškoj. Godi nam kupanje u prostranom bazenu bistre gorske vode. U dom se vraćamo dolinom potoka Rašaške pa dobro uređenom stazom lijevo i strmo gore izlazimo na Poljanu...«

(Zvonimir Keler: Oko Svobodinog doma na Psunju, Hrvatski planinar 4/1939, str. 111 – 115)

Povratak u budućnost

Gotovo stoljeće poslije, jutarnja šetnja od zidova Svobodina doma na Poljani dovela je nas sedmero planinara današnjim planinarskim putovima također do Ivanovca. Mirko, Rafo, Marlene, Branka, Alen, Kristina i ja iskoristili smo sunčano nedjeljno prijepodne i četiri sata prije nedjeljnog ručka za šetnju šumovitim Psunjem.

Do ostataka prvog planinarskog doma na Psunju, pometenog iz vječnosti u vihoru rata, stižemo nakon polusatne vožnje automobilima iz Pakraca uskim seoskim i šumskim cestama¹. Od ostataka doma hodamo planinarskom stazom broj 310. Staza prolazi istom trasom kao u Kelerovo vrijeme, samo vjerojatno uz neke promjene, ali šumski pokrov duž trase u današnje je vrijeme mnogo bogatiji i viši, pa smo uskraćeni za neke vidike. Podno Oštrenjaka (718 m) još

1 Stazu je moguće prijeći i u suprotnom pravcu ako se krene s Ivanovca na Veliku Poljanu, što je bolje za one koji dolaze autom iz drugih krajeva jer sve do Ivanovca vodi asfaltna cesta. Ako se dolazi iz Okučana, u naselju Trnakovcu skreće se s prometnice Okučani – Lipik desno za Rogolje, potom u središtu Rogolja desno za Bobare te u Bobarama lijevo prema Ivanovcu.

Na vrhu Malog Oštrenjaka

je uvijek račvanje putova. Desno vodi šumski, makadamski put koji ide od Velike Poljane pa podno Oštrenjaka i Srnolova, a potom se spušta u tjesnac potoka Rogoljice. Ravno bi se ubrzo stiglo na vrh, ali ne više po livadi, nego podno visokih stabala. Kako taj put nije više markiran, nastavljamo lijevo, po markiranom putu.

Staza više ne prolazi kroz šikare malina, koje opijaju mirisom. Dobro ugažen planinarski put koji po izohipsi priječi strmu padinu Oštrenjaka sada je šumovit. Tu i tamo čuju se zvukovi nabujale Prve Rašaške, koja teče duboko ispod. Stazu su ugazile noge nekoliko generacija planinara, a ponegdje se planinar mora provući ispod suhoga hrastovog debla što se opružilo preko staze uslijed starosti, vjetra ili bolesti.

Za četvrt sata dolazimo do križanja, gdje se penjemo na stijenu Malog Oštrenjaka. Strm, ali kratak uspon istjerat će i iz najbolje pripremljenog planinara poneku kap znoja. Na vrhu Malog Oštrenjaka (680 m) iz zemlje izranjaju goleme granitne stijene². Sada su skrivene u hrastovoj šumi pa je vidik ograničen, ali još se uvijek mogu nazrijeti usjeci kroz koje Rašaške rasijecaju Psunj dok se u Ivanovcu ne sjedine. Vidi se i šumoviti Srnolov, a dalje prema zapadu dolina Pakre.

Potkova na stablu na stazi 337 koja povezuje Ivanovac sa stazom 310

2 U Kelerovom članku spominje se izraz »pećine« za područje oko Malog Oštrenjaka, u koje su jednim grebenom sišli s vrha Velikog Oštrenjaka (718 m). U njegovo se doba taj izraz rabio za sve vrste stijenskih formacija i stjenjaka uz planinarske putove, a ne samo kao drugi termin za špilje, odnosno za horizontalno udubljenje na Zemljinoj površini.

Mostić preko Prve Rašaške u Ivanovcu

S Malog Oštrenjaka spuštamo se na stazu i nastavljamo do križanja gdje završava staza broj 310 te se dalje spuštamo stazom broj 337 do Ivanovca. U Ivanovcu, gdje je nekad bilo popularno izletišta, sada su u obnovljenim objektima prostori Zajednice »Susret«. Na međuriječju triju Rašaška sada je mjesto novih prilika i nade, kao što je ime stare parne lokomotive za šumsku

uskotračnu željeznicu iz 1947. što se zaustavila na jednoj od livada uz Rašašku. Prelazimo Prvu Rašašku preko malog mosta i nastavljamo do livade. Hitrih pastrva u potoku koji je hitao da se sjedini sa svojim dvjema sestrama u Veliku Rašašku nije bilo, barem ih ja nisam primijetio ili su bile previše hitre. Ušće, malo niže, u malom perivoju na međuriječju, uređuje i održava Zajednica »Susret«.

ANTUN CIGLENEČKI

Parna lokomotiva Nada napravljena 1947. u tvornici vlakova i vagona u Slavonskom Brodu za uskotračnu šumsku željeznicu Okučani – Ivanovac

Poslije gableca na livadi nogometnog igrališta krećemo natrag istim putom, ali sada uzbrdo, do Poljane. Nekadašnja planinarska staza – kojom je Keler prošao na povratku, a koja vodi uz Prvu Rašašku te dobro uređenom stazom strmo lijevo kod doma izlazi na Poljanu – još nije obnovljena i nanovo markirana, pa se njome nismo vraćali. Na povratku se još jednom vraćamo u prošlost, kada na jednom stablu opažamo zakvačenu konjsku potkovu, dokaz da je stazom nekada odjekivao konjski topot samarica. Bilo je to u vrijeme dok je na Ivanovcu bilo naselje šumskih radnika i drvosječa. Prošavši ispod Oštrenjaka, preko staze pretrčava krdo muflona, koji sada vladaju tim strmim padinama, a za krdom polako kaska i mladunče koje je zamalo krenulo za krivim krdom.

Otvoreno planinarsko sklonište i promatračnica za ptice Kremenjak

U petak 30. lipnja 2023. u večernjim satima u Parku prirode Učka, u nazočnosti oko 150 planinara i uglednih gostiju te predstavnika medija svečano je otvoreno planinarsko sklonište i promatračnica za ptice Kremenjak. Navedeno sklonište locirano je na koti 847 m, oko 1000 metara sjeverno od vrha Kremenjak. Idejni autor projekta je arhitekt Ivan Juretić, poznat u planinarskim krugovima i javnosti po izgradnji i obnovi planinarskih skloništa Šugarska duliba, Ždrilo i Rossijevo sklonište na Velebitu, te Miroslav Hirtz na Bijelim stijenama. Planinarsko sklonište i promatračnica za ptice osobito je po jedinstvenom dizajnu, nalik na izvaljeno jaje u gnijezdu. Izgradnja je ostvarena uz potporu Zaklade zaposlenika VKR Grupe iz Danske u sklopu programa Zelene površine i život na otvorenom, kao jedan od iznimnih projekata koji stvaraju mogućnosti za pojedince da istražuju i cijene čuda prirodnog svijeta. U ime donatora govorio je Michel Langrand, predsjednik Zaklade zaposlenika grupe VKR iz Danske. Nazočnima se obratio i v.d. ravnatelj Javne ustanove Park prirode Učka Žarko Erceg.

U ime Hrvatskog planinarskog saveza govorio je predsjednik Darko Berljak te istaknuo da se Savez prije više od dvadeset godina skupštinskom se odlukom opredijelio da će postojeće planinarske domove obnavljati i održavati, ali ne i graditi nove, a prednost će dati izgradnji funkcionalnih planinarskih skloništa u našim planinama. U to vrijeme postojala su samo 22 skloništa, a danas ih je gotovo dvostruko - s ovim ih je ukupno već 42. Prema njegovim riječima, takva odluka temeljila se na postavkama da su skloništa vrlo važni sigurnosni čimbenik za planinare i izletnike u planinskom prostoru, da su stalno otvorena, odnosno nezaključana, ali i najvažnije da su po svojoj namjeni najmanje štetan zahvat u prirodi, jer korisnici sve što im treba donose i odnose s tog mjesta. Berljak je također istaknuo da je ovo planinarsko sklonište i promatračnica za ptice, osim što u potpunosti zadovoljava sve te kriterije, jedinstveno zbog svog oblika te će svim namjernicima biti prostor za upoznavanje, razumijevanje i očuvanje iznimnog biljnog i životinjskog svijeta koji ga okružuje, a potom je predao sklonište na upravljanje PD-u Elektroistra iz Pule. Od dužnosnika HPS-a nazočili su također i dopredsjednica Jadranka Čoklica, članica Izvršnog odbora Patricija Jedrejčić, zamjenik pročelnika Komisije za planinarske objekte Vladimir Novak, zamjenica pročelnika Komisije za promidžbu i izdavačku djelatnost Biserka Radović i stručni tajnik za planinarsku infrastrukturu i provedbu projekata

Mladen Vrabec. Istarski planinarski savez predstavljali su predsjednik Goran Šepić te pročelnik komisije za IPP i druge planinarske putove Vladimir Rojnić, a PD Elektroistra predsjednik Dragan Drobnyak i dopredsjednica Vesna Pavletić. Bili su nazočni i brojni planinari iz istarskih i liburnijskih društava s obje strane Učke.

Objekt je površine oko 12 kvadrata, kapaciteta od četiri do šest ležajeva, koje pruža dobru zaštitu od kiše i jakog vjetra te siguran zaklon. Realizirano je u skladu s održivim načinom gradnje i ekološkim standardima, energetski neovisno, sa stvarnim i metaforičkim naglaskom na ekologiju, zaštitu prirode i klime. Atraktivnog je izgleda nalik na umjetničku instalaciju u prostoru, vanjska opna sazdana je od suhih grana te formom i materijalom podsjeća na gnijezdo. Unutar elegantne čelične mreže prekrivene suhom trninom, granama gustog bodljikavog grma koji raste u zapuštenim

DARKO BERLJAK

Plesni program na otvorenju planinarskog skloništa Kremenjak

Predsjednik PD-a Elektroistra Dragan Drobnjak, predsjednik HPS-a Darko Berljak i arhitekt i graditelj Ivan Juretić

dolcima, manja je, kompaktna jajolika forma objekta, sastavljena od oko 320 drvenih trokuta, koja pak parafrazira raspuknuto, izvaljeno jaje, a takav je i naziv projekta - »Izvaljeno jaje u gnijezdu«. Između vanjske opne i samoga objekta nalazi se stubište kojim se pristupa terasi, odnosno krovu koji podcrtava funkciju promatračnice s pogledom na Učku, Kvarnerski zaljev, otoke Cres i Lošinj te istarski poluotok. Sklonište je

ujedno i važna točka na dugačkoj dionici Istarskog planinarskog puta između Poklona i Plomina.

Uz bogatu gastronomsku ponudu poseban je utisak na prisutne u sumrak ostavila plesna izvedba plesačica, polaznica Osnovne škole za klasični balet i suvremeni ples u OŠ Vežica, plesačice Anike Cetine te balerine Jelene Lečić, pod vodstvom koreografinje Kate Foley.

Eduard Hemar

Planinarsko sklonište Kremenjak (847 m) na Učki

Priredio: Vjekoslav Kramberger

Značke HPD-a Jastrebarsko

Jastrebarsko je lijep gradić između Zagreba i Karlovca, a njegovi ga stanovnici od milja zovu i Jaska. Ime grada jasno upućuje na jastreba, jednu od naših najpoznatijih ptica grabljivica, no ime dolazi od jastrebara, ljudi koji su se u srednjem vijeku bavili uzgajanjem jastrebova. Grad je 1257. od kralja Bele IV. dobio status slobodnoga kraljevskoga grada.

Jastrebarsko se nalazi podno Žumberačkoga gorja, koje obiluje srednjovjekovnim utverdama, kao podsjetnicima na to nama vrlo daleko doba.

Grad ima bogatu i zanimljivu planinarsku prošlost. HPD Jastrebarsko skrbi se o planinarskom domu Žitnica na Japetiću i planinarskim putovima u Samoborskom i Žumberačkom gorju. Društvo upravlja Jaskanskim planinarskim putom i nekim novim planinarskim obilaznicama, koje su postale popularne zahvaljujući dobro osmišljenim izazovima i blizini gradova središnje Hrvatske. Jaskanski su planinari usko vezani uz Žumberačko i Samoborsko gorje, čija su najbogatija i najzanimljivija područja 1999. objedinjena u Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje.

Kao i u mnogim drugim sredinama, početci planinarstva u Jastrebarskom vezani su uz Hrvatsko planinarsko društvo (HPD). Od prvih godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj bili su Samoborsko gorje i Žumberak meka planinara i drugih zaljubljenika u prirodu. Prva podružnica HPD-a u Jastrebarskom osnovana je 1914. Nakon Prvoga svjetskog rata planinarska aktivnost u Jastrebarskom buja, aktivnost je uz matično gorje usmjerena i na Velebit, a u drugoj

polovini tridesetih godina protekloga stoljeća društvo ima nekoliko sekcija – skijašku sekciju, fotosekciju, sekciju za poljepšanje mjesta te glazbenu sekciju. Nakon Drugoga svjetskog rata, 1949., osniva se PD Jastrebarsko, koji djeluje bez prekida do danas. Već 1951. članovi započinju s izgradnjom planinarskog doma na Japetiću, na poljani zvanoj Žitnica. Izgradnju doma dovršavaju 1955. Planinarski dom Žitnica (815 m) na Japetiću kontrolna je točka nekoliko planinarskih obilaznica, a od njega do Japetića (879 m), najvišeg vrha Samoborskoga gorja, ima 20 minuta hoda.

Uz neprestano uređivanje novih putova, članovi Društva 1957., zajedno s planinarima iz PD-a »Rade Končar«, postavljaju novu piramidu na vrhu Plešivice (779 m), a 1960., također uz veliko zalaganje, sudjeluju u preseljenju stare sljemenske piramide na vrh Japetića.

Godine 1979. otvaraju Jaskanski planinarski put, koji je aktivan i danas. Obilaznica prolazi istaknutim grebenima i vrhovima Žumberka i Samoborskoga gorja, a ima osam kontrolnih točaka. Za obilazak je potrebno 12 sati. Dnevnik obilaznice doživio je nekoliko izdanja, kao i značka obilaznice, koja je rađena u dvjema serijama: starijoj – emajliranoj i novijoj – bojanoj verziji.

Osim ka matičnom gorju, članovi su svoju aktivnost usmjerili i prema drugim planinama Hrvatske i bivše Jugoslavije. I u nekadašnje i u novije doba posjećivali su brojne najviše vrhove europskih zemalja, a otisnuli su se i na visoke planine drugih kontinenata, od čega se ističe jaskanska ekspedicija od 15 članova

na najviši vrh Afrike Kilimandžaro (5895 m) 1996. godine. Danas je društvo aktivno u više područja planinarstva, a u povodu stogodišnjice organiziranog planinarstva u Jastrebarskom izdana je 2014. monografija »Jaskanska planinarska priča« autora Ive Karače.

U novije je vrijeme osnovano nekoliko novih planinarskih obilaznica. Obilaznica »Četiri godišnja doba na Japetiću« otvorena je 2014. Sam nas naziv upućuje na uvjete za uspješan obilazak, za koji kao nagrada slijedi numerirana značka. Obilaznica »Planinarski parovi za 70 godina HPD-a Jastrebarsko« otvorena je 2019. u povodu 70. obljetnice Društva. Ima dva stupnja priznanja – dvije različite značke, srebrnu i zlatnu, koje planinari mogu zaslužiti ako udovolje uvjetima obilaznice. Na poticaj planinara geodeta Drage Špoljarića, 17 lipnja ove godine otvorena je i Geodetska planinarska obilaznica, koja povezuje vrhove s geodetskim trigonometrima širom Hrvatske. Nova obilaznica ima tri značke, s prepoznatljivim prikazom trigonometra.

Znak HPD-a Jastrebarsko nije se mijenjao od sedamdesetih godina prošlog stoljeća, kada ga je osmislio i nacrtao Franjo Novosel. Sastoji se od kružne oznake planinarske markacije, unutar koje je cvijet encijana. Encijan je ljekovita biljka koja je nekoć obilno cvala na obroncima Japetića, ali je do danas znatno prorijedjena prirodnom sukcesijom te prekomjernim branjem i presađivanjem. Encijan je vrlo usko vezan

uz HPD Jastrebarsko – po njemu je u samom početku nazvan dom na Japetiću (Encijanov dom na Žitnici na Japetiću, što je zabilježeno u jednom tekstu u Našim planinama odmah nakon dovršenja doma). Ime Encijan danas nosi društvena sekcija u kojoj djeluju najmlađi jaskanski planinari.

Prve značke sa znakom društva nastale su u radnici Branka Kasuna u Zagrebu, i to su svakako najljepše društvene značke. Jubilarne značke izrađene su 1979. u povodu 30. obljetnice Društva, u dvjema serijama, a osamdesetih godina vjerojatno nastaju nove, metalne značke sa znakom društva – srebrna i brončana, koje možemo vidjeti među priložima, kamo zasigurno pripada još i zlatna. Značka s prikazom planinarskog doma Žitnica – Japetić postoji u više verzija, u izvedbi raznih proizvođača i različitih dimenzija. Prva je zacijelo velika, emajlirana, na kojoj velikim slovima i brojkama piše JAPETIĆ – ŽITNICA – 842 m, bez navođenja imena društva. Izrazito je rijetka, a nastala je vjerojatno nakon izgradnje doma 1955. i produkt je već mnogo puta spominjane Kasunove manufakture, gdje su nastajale najljepše domaće planinarske značke. Zanimljivi su primjerci s prikazom doma na kojima stoji natpis PD Jaska, što je inačica i skraćenica imena grada Jastrebarskog.

Uz tekst su prikazane sve autoru poznate verzije značaka planinarskih obilaznica kojima upravlja HPD Jastrebarsko.

Zbirka planinarstva i ekspedicionizma grada Karlovca

U Vili Anzić nadomak Karlovca planinarski entuzijast i predsjednik Planinarskog saveza grada Karlovca Mladen Kuka sa suradnicima uredio je Zbirku planinarstva i ekspedicionizma grada Karlovca. Zbirka sadrži arhivsku građu, povijesne stvari i predmete s raznih putovanja i ekspedicija koje su donirali svjetski putnici i alpinisti iz Hrvatske i inozemstva. Prema njegovim riječima, prvotna, skromna zamisao da zbirka bude samo dekorativnoga karaktera ubrzo je postala mnogo više od toga i prerasla je u želju za osnivanjem karlovačkog muzeja planinarstva, koji bi govorio o povijesti planinarstva u Karlovcu, Hrvatskoj i šire.

Obilježavajući 100. obljetnicu planinarstva u Karlovcu, CEIK »Braća Seljan« izdao je knjigu »Zbirka planinarstva i ekspedicionizma grada Karlovca«. Autor knjige je Mladen Kuka. Knjiga sadrži obilje fotografija i kratkih tekstova koji svjedoče o preobrazbi zapuštene Vile Anzić i njezinom uređenju u izložbeni prostor, rastu zbirke nakon autorovih susreta s brojnim istaknutim planinarima i alpinistima te njihovim donacijama za zbirku. Knjiga sadrži i sabrane članke iz medija i brojne dopise i zapise o karlovačkom planinarstvu i uređenju zbirke. Sam Kuka vrlo je aktivan u medijskoj promociji i popularizaciji planinarstva, o čemu najbolje govori činjenica da već godinama uređuje i vodi emisije na regionalnom radiju i televiziji TrendTV. Može se reći da on ovom knjigom zaokružuje i predstavlja svoje djelovanje i postignuća na uređenju

planinarske i ekspedicionističke zbirke grada Karlovca. Nema dvojbe da je čuvanje i prezentacija povijesne građe, kako u samoj zbirci tako i u ovoj knjizi, važan način i poticaj za bolje vrednovanje tradicije planinarstva u Karlovcu. Knjiga ima 110 stranica, izdana je u vlastitoj nakladi, a može se nabaviti u kontaktu s autorom, najbolje pri razgledavanju zbirke u Vili Anzić kod Karlovca.

Alan Čaplar

Na Papuku održani Dani hrvatskih planinara

Središnja godišnja planinarska manifestacija hrvatskih planinara – Dani hrvatskih planinara – ove su godine održani na Papuku. Središnje mjesto svih događanja bio je planinarski dom Lapjak u Velikoj, a domaćin HPD Sokolovac iz Požege.

Dani hrvatskih planinara organizirani su na Papuku u povodu 125. obljetnice organiziranog planinarstva u Požegi. Domaćin HPD Sokolovac u suradnji s Općinom Velika i Turističkom zajednicom Zlatni Papuk, pripremio je i uspješno ostvario bogat i raznovrstan program. Susret je započeo planinarskim doručkom s toplim napitcima za sve izletnike i goste.

Pozivajući sve planinare da Dane hrvatskih planinara obilježe uživajući u ljepotama slavonskoga gorja, na središnjoj svečanosti u subotu, 3. lipnja, okupljenim su se planinarima obratili predsjednik HPD-a Sokolovac Bruno Horvat, dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica, predsjednik TZ-a Zlatni Papuk Tomislav Galić, pročelnik u Općini Velika Valentin Raguž i požeški gradonačelnik dr. Željko Glavić. Koordinator vodiča u HPD-u Sokolovac Ratimir Čajka dao je planinarima upute za izlete.

Nakon povratka s planinarskih tura po Papuku za sve je sudionike bio priređen besplatan ručak, uz glazbeno-zabavni program. Planinarsko druženje uz organiziranu ugostiteljsku ponudu i svirku glazbenog

VIJESTI

Svečano otvorenje Dana hrvatskih planinara

sastava Duo amor i Mix bend potrajalo je do kasnih večernjih sati.

Na Danima hrvatskih planinara u Velikoj sudjelovali su planinari iz više od 50 planinarskih udruga iz svih krajeva Hrvatske, od Konavala do Iloka. Izvedeni su planinarski usponi na Lapjak, Nevoljaš, Ivačku glavu, Češljakovački vis i druga planinarska odredišta na središnjem dijelu Papuka. Izlete su vodili planinarski vodiči HPS-a, a osiguravali članovi Hrvatske gorske službe spašavanja. Dani hrvatskih planinara zaključeni su čestitkama i zahvalama HPD-u Sokolovac

na velikom uloženom trudu te pozivom predstavnika HPD-a Bilogora iz Bjelovara na sudjelovanje na Danima hrvatskih planinara 2024., koji će se održati na Kamenitovcu na Bilogori.

Alan Čaplar

Stota obljetnica utemeljenja HPD-a Bjelašnica 1923 u Sarajevu

U sarajevskom Hrvatskom športskom savezu osnovana je 1919. planinarska sekcija, koja je potom postala podružnica tadašnjega Hrvatskoga planinarskog društva. Podružnica HPD-a u Sarajevu utemeljena je pod imenom Bjelašnica 21. travnja 1923. Bila je vrlo jaka i aktivna, a imala je nekoliko sekcija: fotografsku, omladinsku i skijašku. Bjelašnica je tijekom svoga djelovanja prije Drugoga svjetskog rata imala zamjetan broj članova, među kojima su, osim Hrvata, bili i pripadnici drugih naroda koji su živjeli u Sarajevu.

Podružnica Bjelašnica bila je veoma aktivna u planinarskom okruženju drugih planinarskih društava. Članovi koji su obnašali dužnost predsjednika, kao i drugi članovi upravnih tijela, u najvećem su broju pripadali sarajevskom intelektualnom krugu. Društvo je prednjačilo u izgradnji planinarske infrastrukture – izgradnji i obnovi planinarskih staza, planinarskih kuća na Čvrsnici i Bukoviku – a staralo se i za druge planinarske kuće, na drugim područjima. Kad je uveden komunistički društveno-politički sustav, prekinuto je djelovanje društava koja su nosila

ALAN ČAPLAR

Organizirana tura prema Lapjaku i Nevoljašu

Poštanska marka izdana povodom 100. obljetnice formiranja HPD-ove podružnice Bjelašnica u Sarajevu

nacionalni prefiks pa je prekinut i kontinuitet djelovanja Bjelašnice u Sarajevu.

Godine 1948. osnovano je novo planinarsko-smučarsko društvo Bjelašnica Sarajevo, koje nije bilo idejni i programski sljednik HPD-a. Međutim, u okolnostima društvenih promjena nakon pada komunizma, dana 12. prosinca 1998., formiranjem HPD-a Bjelašnica 1923 u okviru Hrvatskoga kulturnog društva Napredak, obnovljen je rad hrvatskih planinara u Sarajevu.

Slobodno se može reći da je Bjelašnica od početka bila među najaktivnijim planinarskim društvima u Sarajevu. Ukupnu primjerenu planinarsku aktivnost prepoznao je i Sveti Otac Ivan Pavao II. dodijelivši 22. listopada 2003. članovima HPD-a Bjelašnica apostolski blagoslov. Društvo je sastavni dio Sportskog društva Napredak i dio velike obitelji HKD-a Napredak.

U prigodi obilježavanja stote obljetnice utemeljenja HPD-a Bjelašnica 1923 u Sarajevu, Hrvatska pošta Mostar tiskala je poštansku marku. Autor marke je akademski slikar Vjeko Lučić. prof. Tomislav Batinić

Iskustva s radionice o planinarenju s osobama s invaliditetom u Sloveniji

U planinarskom domu Ušte-Žerenk u Posavskom gorju, s vidikom na Moravšku dolinu i Kamniško-Savinjske Alpe, od 24. do 26. ožujka održana je izobrazba strukovnog kadra pod nazivom »Planinarstvo za osobe s invaliditetom«, koju je organizirao odbor inPlaninec Planinske zveze Slovenije. Odbor vode Marjeta Čič i Jurček Nowakk. Na tečaju je sudjelovala voditeljica Radne skupine za osobe s invaliditetom HPS-a Kristina Marjanović.

Svrha izobrazbe bila je prenošenje teorijskih i praktičnih znanja te dugogodišnjih iskustava u radu na uključivanju i kvalitetnom vođenju osoba s invaliditetom. Uz stručna predavanja, održan je okrugli

KRISTINA MARJANOVIĆ

S radionice PZS-a o planinarenju s osobama s invaliditetom

KRISTINA MARJANOVIĆ

stol, razmjena iskustava i dobre prakse, a posljednji dan izobrazbe izveden je inkluzivni pohod, na kojem je teorija pretočena u praksu. U tri dana gostoprimstva PD-a Moravče u planinarskom domu Ušte-Žerenk, dvanaest stručnih predavača koji imaju doticaja s praksom prenijelo je polaznicima raznih struka zanimljive informacije, a ponajprije mnogo vlastitih iskustava.

U 16 školskih sati interaktivnih predavanja 17 polaznika dobilo je uvid u pedagoške strategije o radu s osobama s invaliditetom, kineziološke poglede, rad s osobama otežane pokretljivosti (cerebralna paraliza, mišićna distrofija), poremećaje mentalnog zdravlja, pervazivni razvojni poremećaj (poremećaji iz autističnog spektra), hiperkinetički poremećaj (ADHD), poremećaje u senzornom sustavu (gluhe i nagluhe osobe, slijepe i slabovidne osobe) te kronične nezarazne bolesti (astma, dijabetes, srčane bolesti). Edukacija je također obuhvatila i uvod u psihologiju sporta, prilagodbu programa i vođenje planinarskih izleta, nadogradnju iskustva i razmjenu dobre prakse.

Nakon cjelodnevne subotnje kiše, u nedjelju je osvanuo vedar dan. Zbog nepovoljnih vremenskih uvjeta koji su prethodili edukaciji, većina se prijavljenih za inkluzivni pohod i praktični dio ispričala, ali došle su četiri slijepe i slabovidne osobe sa svojim pratiteljima. Slijepi i slabovidni planinari još su jednom dokazali da za njih nema prepreka. Uz njihovu himnu »Odločen korak«, koju izvodi Duo Simi, uslijedio je peterasatni pohod na najviši vrh Moravške planinske poti – Pivkelj (880 m). Svi su sudionici imali priliku voditi slijepe i slabovidne osobe, a većini je to bio prvi susret s tom skupinom planinara. Imali smo priliku i sami biti vođeni, tako što smo stavili poveze na oči ili specijalne naočale za obuku, koje polaznicima omogućuju da brzo razumiju poteškoće s kojima se susreću osobe oštećena vida (gubitak perifernog vida, »tunelski vid«, zamagljen vid, »zacrtnjen« ili mutan vid...).

Isprobali smo kako je voditi osobu u specijalnim, off-road invalidskim kolicima uz pomoć triju planinara.

Domaćini su nam ujedno približili svoj kraj pričajući nam o njegovim kulturnim i prirodnim znamenitostima.

Nakon pohoda uslijedila je evaluacija programa, anketa i dodjela potvrda o završenoj planinarskoj obuci za vođenje osoba s invaliditetom.

Polaznici su postavljali brojna pitanja te su se otvorile nove rasprave. Među domaćinima, predavačima i polaznicima vladala je ugodna atmosfera, a radna su očekivanja ispunjena. Sa svih strana iskazana je želja za nastavkom prijateljske suradnje i razvoja na svim područjima inicijative »Planinarstvo za osobe s invaliditetom«.

Kristina Marjanović

Završetak planinarske škole HPD-a Gojzerica

Završena planinarska škola HPD-a Gojzerica u Požezi

Ispitom i svečanom dodjelom diploma, u srijedu, 17. svibnja, završila je 5. Opća planinarska škola u HPD-u Gojzerica iz Požege.

U školu se upisalo 24 polaznika, a njih 22 položilo je ispit i završilo školu. Od 1. ožujka do 17. svibnja polaznici su odslušali niz predavanja te sudjelovali u više planinarskih izleta i terenskih vježbi. U školi su mnogo toga praktičnoga naučili, kako bi bili spremni za odlazak u planinu. Polaznici iz škole uvijek izlaze zadovoljni i puni pozitivnih dojmova. Osjećalo se to i ove godine na licima svih polaznika, koji su uživali u svakom trenutku. Diplome je polaznicima uručio voditelj planinarske škole Frano Barišić. Zahvalio je i svima koji su kao predavači ili vodiči sudjelovali u izvedbi planinarske škole, napose Bori Jukiću, Aniti Savić, Loreni Đurini, Višeslavu Turkoviću, Danijelu Ciganoviću, Tomislavu Galiću, Mariju Babiću, Davoru Markoviću, Mariju Periću, Dariju Francuzu, Zdravku Matičeviću, Matku Šperandi, Mariji Marjanović i Hrvoju Kozariću te Hrvatskom planinarskom savezu.

Nakon Barišića polaznicima se čestitkom obratio predsjednik društva Višeslav Turković, uz želju da ostanu aktivni u planinarstvu i nakon završene škole. Odmah nakon uručjenja diploma započela je proslava, uz još svečanije rezanje torte i degustaciju pića, a sve se nastavilo ugodnim druženjem do kasno u noć. Tortu za tu prigodu izradila je Danijela Efinger.

Oni koji još nisu prošli planinarsku školu mogu očekivati novi termin u 2024. godini.

Višeslav Turković

- 9.7. Noćni uspon na Vošac**
HPD Veliko Brdo, Veliko Brdo
- 9.7. Pohod planinarskim putom Po starim gradovima Ivanšćice, dionica Milengrad – Belecgrad**
HPD Oštrc, Zlatar
- 14. – 16.7. Memorijalni skup planinara Ivica Plazonić**
HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari
- 22.7. 20. planinarski pohod Skradskim stazama do Sv. Bernarda**
PD Skradski vrh, Skrad
- 22.7. Tradicionalni noćni pohod na Strahinjščicu**
HPD Radoboj, Radoboj
- 29. – 30.7. Logorovanje na Mrkvištu**
PD Zavižan, Senj
- 30.7. 40. akcija Kretanjem do zdravlja**
HPD Ivančica, Ivanec
- 12.8. Noćni uspon na Konja**
PD Jelinak, Trilj
- 12.8. Zalazak Sunca Obruč 2023.**
PD Pliš, Klana
- 26. – 27.8. Pohod po Diljskoj planinarskoj obilaznici Tri jezera**
PD Dilj gora, Slavonski Brod
- 27.8. 20. ljetni planinarski pohod**
HPD Lipa, Sesvete
- 27.8. Dan PD-a Petrovac i Pohod na Petrovac**
PD Petrovac 512 – Vojnić, Vojnić
- 1. – 3.9. Dani planinara Dalmacije**
HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari
- 2.9. 20. Planinarski kotlić na Ravnoj gori**
PD Ravna gora, Varaždin
- 2. – 3.9. Noć punog mjeseca – bivakiranje na vrhu Dinare**
SPV Šibenik
- 3.9. 100 žena na Mjesecu**
HPD Garjevica, Čazma
- 3.9. 45. Tradicionalni pohod na Kamene svate**
PD Susedgrad, Podsused
- 3.9. Pohod na Frušku goru**
HPD Cibalia, Vinkovci
- 3.9. Pohod Putevima dedeka Kajbumščaka**
PD Strahinjčica, Krapina
- 10.9. 71. Dan slavonskih planinara i 95. obljetnica HPD-a Papuk**
Udruga Slavonski planinari, Osijek i HPD Papuk, Virovitica
- 15. – 17.9. Međunarodni mihovilski dani planinara**
PD Jelinak, Trilj

- 16.9. Planinarski kotlić na Hrastovičkoj gori**
HPD Zrin, Petrinja
- 17.9. Memorijalni pohod na Učku**
PD Kamenjak, Rijeka
- 17.9. Preko Zelova na Svilaju**
PD Svilaja, Sinj
- 23.9. Dan dugog hodanja**
PD Tuhobić, Rijeka
- 23.9. Susret malih planinara Hrvatske**
PD Zanatlija, Osijek

- 24.9. 11. Pohod Petrićeva – Puntijarka**
HPD Zagreb-Matica, Zagreb
- 24.9. 9. Pohod Duginom planinarskom obilaznicom (DPO) na Risnjak**
PD Duga, Rijeka
- 24.9. Gljivarski kotlić u Zamostu**
PD Tuhobić, Rijeka
- 24.9. Planinarski pohod Branje grojzda**
HPD Kunagora, Pregrada
- 24.9. Pohod Svaki je korak važan**
HPD Belecgrad, Belec
- 30.9. Dan PD-a Mrsinj**
PD Mrsinj, Korenica
- 30.9. – 1.10. Dani velobrskih planinara**
HPD Veliko Brdo, Veliko Brdo
- 1.10. 9. Pohod crtom bojišnice**
HPD Martinšćak, Karlovac
- 1.10. Dan HPD-a Željezničar**
HPD Željezničar, Zagreb
- 1.10. Pohod planinarskim putom Po starim gradovima Ivanšćice, dionica Pusti Lobar – Oštrcgrad**
HPD Oštrc, Zlatar

Premetaljka:

ŠTIKLA! K'O STVORENO!

[ime planinarskog objekta]

Rješenje premetaljke iz prethodnog broja:
PRVI ČIST ŠAH = ŠPIČASTI VRH

Kada odgonetnete rješenje!

Rješenje premetaljke prijavite do 20. kolovoza 2023. putem web obrasca na stranici

<https://www.hps.hr/premetaljka/>

Točno rješenje i imena čitatelja koji ga prijave objavit ćemo u idućem broju.

Točno rješenje premetaljke iz prethodnog broja do zaključenja ovoga broja prijavili su:

(Redoslijed imena ne prikazuje vremenski redoslijed prijava rješenja i ne predstavlja rang-listu čitatelja!)

1. Dubravka Hržica, PD Zagorske steze, Zabok
2. Jozo Bušić, HPD Strmac, Nova Gradiška
3. Dejan Šimunović, HPD Petehovac, Delnice
4. Krunoslav Ružić, PD Kalnik, Križevci
5. Darko Prusina, PD Zanatlija, Osijek
6. Saša Trauber, PD Zanatlija, Osijek
7. Nives Trauber, PD Zanatlija, Osijek
8. Snježana Šimunović, PD Kamenjak, Rijeka
9. Dario Abramović, PD Kamenjak, Rijeka
10. Sergej Stipaničev, PD Kamenjak, Rijeka
11. Josip Grünfelder, PD Zanatlija, Osijek
12. Marijan Turković, HPD Klek, Ogulin
13. Željko Vinković, HPD Bilogora, Bjelovar
14. Doris Jukić, SPD Altius, Osijek
15. Ivica Čepuran, HPD Martinščak, Karlovac
16. Ivan Gracin, HPD Runolist, Zagreb
17. Krešimir Gracin, HPD Runolist, Zagreb
18. Marko Rogoznica, PD Paklenica, Zadar
19. Vesna Čaplar, HPD Željezničar, Zagreb
20. Paula Horvatić, HPD Zaprešić, Zaprešić
21. Dijana Maljevac
22. Mirjana Malenica, HPD Dirov brijeg, Vinkovci
23. Ivica Capan, PD Dubovac, Karlovac
24. Frane Marković, HPD Japetić, Samobor
25. Blaženka Pleše, HPD Pečovje, Zagreb
26. Domagoj Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
27. Ivan Sadaić, PD Zagorske steze, Zabok
28. Domagoj Pavlić, HPD Garjevica, Čazma
29. Tomislav Martinelli, HPD Gora, Zagreb
30. Lidija Pajc, PD Zanatlija, Osijek
31. Roan Rašuo, PD Skitaci, Labin
32. Helena Petrić, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
33. Remigio Radešić, PD Kamenjak, Rijeka
34. Ružica Medvarić-Bračko, HPD Bilo, Koprivnica
35. Ante Škovrlj, PK Split, Split
36. Daliborka Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
37. Paula Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
38. Marko Drinovac, PD Planinorci, Zagreb
39. Marina Dujmušić, HPD Sisak, Sisak
40. Alen Čančarević, PD Obzova, Krk
41. Marica Čančarević, PD Obzova, Krk
42. Dragan Trboglav, HPD Gledavac, Metković

Vidik sa špičastog vrha na dolinu Kupe

IGLU ŠPORT

NAJBOLJA PLANINARSKA OPREMA

www.iglusport.hr

WWW.HERVIS.HR

PUEZ AQUA 4 / planinarska jakna **139,99 €** 1.054,75 HRK

PUEZ SPORTY DRY / planinarska majica **39,99 €** 301,30 HRK

PEDROC 3 / planinarske hlače **89,99 €** 678,03 HRK

ALP MATE MID WATERPROOF / planinarske cipele **169,99 € 133,99 €** 1.280,79 HRK 1.002,09 HRK

MTN TRAINER 2 25L / muški ruksak za planinarenje **139,99 €** 1.054,75 HRK

MTN TRAINER 2 22L W / ženski ruksak za planinarenje **129,99 €** 979,41 HRK